

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

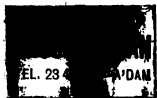
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1193

G 22

1193
G 22

FONDAMENTEN

OFTE

1793 § 22

GROND-REGELS

DER NEDER-DUYTSCHE
SPEL-KONST;

Om de zelve in korten tyd in d'uyterste
volmaectheyd te leeren :

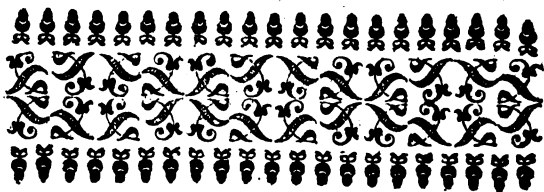
Waer by gevoegt zyn eenige Regels van
de Wel-gemantiertheyd, als ook eenige
gemeynte Brieven :

alles zeer nut ende profytig voór de
Jongheyd :

Doór P. B.

ANTWERPEN, by HUBERTUS
BINCKEN, Boek-drukker ende Boek-
verkooper, op de Cathelyne-vest, in den
Naem JESUS 1757.

^
VOOR-REDEN.

Tot de Meesters , Meesterffen , ende alle
leer-zuchtige Jongelingen.

TIs eene zaake zeer wonder, en bemerkens
weêrdig , dat onze nabueren de Hol-
landers, als ook de Fransche, ende Engel-
sche, hunne taelen doôr Grond-regels
aen de Jongheyd leeren, en met geweld in-boeze-
men; ten welken eynde sy doôr den druk uyt-
geven verscheyde boeस्कens en *Letter-konsten*,
de welke van onze Inlanders zelfs in die landen
geleert worden, jae zelfs in deze Stad: en dat
hedendags aen onze Jongheyd hunne moeder-
lyke taele geleert word, als aen papegaeyen oft
andere klappende vogels, zonder grond oft re-
den, zonder *waerom* oft *daerom*: waer uyt voort-
komt, en reeds voortgekomen is, dat onze
Neder-duytsche taele byna teenemael vernietigt,
en geene taele meer gelyk is: want leest honderd
verscheyde schriften, zelfs boeken, gy zult hon-
derd verscheyde spellingen vinden. 'T is eene
schande voôr dit Nederland, dat men hier zoo

V O O R - R E D E N .

vele onwetende kinders , jae zelfs bejaerde menschen vind , die in de *Spel-konst* van hunne moederlyke taele gansch onervaeren zyn : om dit voorder te bespeuren , moet men niet alleen acht nemen op de geheyme schriften oft brieven , maer zelfs op de uyt-hang-berden der steden en dorpen , ende op den druk van de oude schoolboeken , dienende tot schande der Nederlanders , zoo alle geleerde moeten bekennen.

Wat is de oorzacke van deze onwetentheyd ? En aen wie moet men die toeschryven , als aen de onachtzaamheyd van vele Meesters ende Meesterssen , die de kinders zoodanige spellinge leeren zonder *Grond-regels* ?

Worden andere *Spel-konsten* met *Grond-regels* geleert ; zoo vraege ik waerom onze *Spel-konst* niet en mag , jae en moet , met *Grond-regels* geleert worden.

Wat is't dat aen de Meesters der Latynsche taele de meeste moeyte geeft , om aen de jongheyd de zelve te leeren , als d'onwetentheyd van het spellen. 'T is belagchelyk , dat de Ouders hunne kinders het latyn en franck doen leeren , daer sy hunne moederlyke taele niet en kunnen schryven. Waerom heeft men de Neder-duytsche Woorden-boeken van den geleerden Pomey , Richelet , en meer andere , reeds beginnen te verbeteren , als om de groote misbruyken , die men hedendags vind in de oude boeken ?

Zoo wel als de Fransche , Engellische , ende Hollanders hunne verouderde taele verbeteren , zoo en is't niet alleen geoorloft , maer redelyk , dat wy de onze erstellen en verbeteren tot het welvaeren van de leierzuchtige Jongelingen.

'T is hierom , dat men my verzocht en gebeden

V O O R - R E D E N .

heeft deze *Grond-regels* (doór de welke ik in korten tyd bekwaem ben geworden) doór den druk gemeyn te maeken. Verzoeke aen alle Ouders, dit Boekken aen hunne kinderen te doen leeren: ende aen de Meesters, van uyt dit Boekken dagelyks te vraegen.

De maniere hoe mynen Meester my geleert heeft, is als volgt. Eerst moeste ik een blad in den boek spellen; dan leyde hy dit uyt; en dan moeste ik naer middag van buyten spellen, ende van ider woord dat ik gespelt hadde, de reden zeggen; spelde ik een woord met eene *d* op't eynde, ik moeste zeggen waerom; spelde ik een woord met eene *t* op't eynde, ik moeste wedcrom zeggen waerom; en zoo voorts.

Ik wenschte dat alle Meesters ende Meesterssen deze maniere volgde; dan zouden de Leerlingen in korten tijd de *Grond-regels* weten ende kennen. Het zal de Meesters niet meer moeyte zyn dit voór honderd kinders uyt-teleggen, dan voór een.

De eerst-beginnende kunnen den A-b-boek leeren, daer naer den grooten Catechismus, den welken by den Drukker dezer zal erdrukt worden volgens de *Grond-regels* dezer, den derden Boek die men de kinderen zal geven, moet zyn de *Grond-regels*, die sy wel moeten leeren van buyten spellen, en dan lezen: en weest verzekert, dat zoo wanneer de kinders dit Boekken wel zullen konnen, ende begrypen, sy alsdan bekwaem zullen zyn, om alles wat de *Neder-duytsche Spel-konst* raekt, te beantwoorden, ende ook om de studie te beginnen, oft andere taelen te leeren.

V O O R - R E D E N .

Voor't leste bekenne mensch te zyn , ende diensvolgens aen't misfchen onderworpen ; zoo't dan mogt gebeuren , dat ik in dit Boeksken aen iet gemischt hadde , zoo verzoekede Konstminnende Liet-hebbers , is't zaake sy iet daer in vinden , het gene niet na haeren zin is , my het zelve te willen waerschouwen , belovende , zoo hunne reden goed-gevonden word , het zelve in den tweeden druk te verbeteren. Vaert wel , leerzuchtigen Lezer , en gebruykt het tot uw voordeel.

P. B.

I. HOOFD-DEEL.

Bevattende de verdeeling der Letters.

Aer mede leert men spellen?

A. Met zes-en-twintig Letters ,
en zyn :

A, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k,
l, m, n, o, p, q, r, s, t, v, u,

w, x, y, z.

De welke worden uyt-gesproken als volgt.

A, be, ce, de, E, ef, ge, ha, l, je, ka, el, em,
en, O, pe, qu, er, es, te, ve, U, dobbel-u, ix, Y, zeta.

En niet als sommige die uyt-spreken, zeggende :
bee, dee, effe, elle, emme, enne, enz.

V. *Hoe worden de Letters verdeyd?*

A. In klinkers, h alf-klinkers, ende mede-klinkers;
gemeynelyk gezeyd : *vocaelen*, *liquidus*, ende
consonanten.

V. *Hoe veel klinkers zyn'er?*

A. Zes : te weten : a, e, i, o, u, y.

O P - W O R P Z E L.

Sommige zeggen de letter y geene *klink-letter*
te zyn, die *ypsalon* noemende ; en alzo maer
vyf klinkers te zyn. Waer op ik antwoorde : is't
dat de Neder-duytsche de letter y uyt-spreken
als i, zoo de Iperlingen en Bruggelingen doen ;
ende ook, is't dat'er eenige woorden of syllaben,
als gy, my, by, enz. zonder *klink-letter* konnen
gespelt worden ; zoo staen ik toe, dat de y

8 *Fondamenten ofte Grond-regels*

geene *klink-letter* is : maer alzoó wy in de gezeyde woórden, als mede in *tyd, nyd, zyn*, enz. de letter *y* hard uyt-spreken ; ende ook de andere letters zonder deze geenen klank zouden hebben , zoo zeg ik , dat de letter *y* eene *klink-letter* is ; en vervolgens , dat'er zes klinkers zyn.

V. *Waerom worden deze klinkers genoemt ?*

A. Om dat deze , zonder toedoen van eenige andere letter , haer geluyt geven ; endé om dat men geen eenig woórd , oft syllabe kan spellen zonder eene van deze.

V. *Hoe veel half-klinkers zyn'er , en welke zyn deze ?*

A. Zeven : en zyn : *ef, el, em, en, er, es, ix.*

V. *Waerom noemt gy deze aldus ?*

A. Ten eersten , om dat deze in haere uyt-spraak een zoeter geluyt geven : ten tweeden , om dat die in't uyt-spreken de *klink-letter* voór hebben.

V. *Hoe veel mede-klinkers zyn'er ; en welke zyn deze ?*

A. Twelf : en zyn deze naer-volgende : *be, ce, de, ge, je, ka, pe, qu, te, ve, dobbel-u, zeta.*

V. *Waerom worden deze mede-klinkers genoemt ?*

A. Om dat sy niet doór zig-zelfs , maer doór de hulpe van de klinkers laeten hooren , en ook , om dat den klinker naer of achter gehóort word.

Op-worpsel. De *klinkers* zyn zes ; de *half-klinkers* zeven ; die maeken saemen derthien , en twelf *mede-klinkers* , zyn te saemen vyf-en-twintig , en in den vorigen *Abc* staen'er zes-en-twintig ; zoo is d'een , of d'ander valsch.

De reden hier van is , dat de *b* , die in den vorigen *Abc* staet , onder deze dry soórtten niet gevonden word.

V. Waerom dat ?

A. Want sy is nog *klinker*, nog *half-klinker*, nog *mede-klinker*.

V. Wat is sy dan, en waer toe dient sy ?

A. Alleenelyk eene aspiratie, ofte op-haeling uyt de borste, dat is : dat woörd daer de *h* voór slaet, moet uyt-gesproken worden met het op-haelen des adems uyt de borste : ende dient besonderlyk om onderscheyd te maeken tusschen vele woörden, die zonder deze de zelve uyt-spraeke zouden hebben. Zal hier van eenige voórbeelden laeten volgen. *Helle*, daer de *k* waede gaen ; *elle*, daer men mede meét : die willens met eene *elle* meét die te kort is, zal in de *belle* gaen : *haen*, van de kiekens ; *aen*, het teken van dativo : den *haen* behoort *aen* Peeter : *huyd*, menschen oft beesten vel ; *uyt*, præpositie of voorsteltende woörd : het vleesch is *uyt* de *huyd* : *bakker*, die hout hakt ; *akker*, die men bebouwt : dezen *bakker* bezaeyt nu diën *akker* : *hout*, om te branden ; *oud* van jaeren : dit klyn *hout* is zoo *oud* als dat groot : *haelen*, let gaen haelen ; *aelen*, visschen : sy moeten die *aelen* gaen *haelen* : *baes*, wilde beest ; *aes* voedzel : het *aes* en zal den *baes* niet naer-loopen : *baeken*, verlangen ; *aken*, een stad : wy *baeken*, om tot *aken* te zyn : *balle*, stad oft borgt ; *halle*, daer men iet verkoopt ; *alle*, al-te-mael : tot *balle* in de vleesch-*balle*, vind men *alle* soórten van vleesch : *bals*, van eenen mensch ; *als*, alswanneer : *als* ik dat op mynen *bals* hebbe, ben ik genoeg gelaeden : *hebbe* ik hebbe, *ebbe*, en vloed ; ik *hebbe*, den *ebbe* gezien : *becht* van een mes ; *echt*, de trouw ; *beer*, die eenen heer is ; *eer* die men imand aendoet : *aen* diën *beer* moet men *eer* bewyzen : want groote *beeren* moet men altyd *eeren* : *heffen*, op-nemen, *effen*, dat glad is ; gy moet diën *effen* steen *heffen* : *berten*,

van menschen oft dieren; *erten* om te eten: daer is een groot onderscheyd tusschen onze *berten*, en *erten*, die men eet: *hey*, kruid, dat op de heyde groeyt; *ey* dat van de kiekens komt, op de *hey* heb ik een *ey* gevonden: *hof*, daer men bloemen in plant; *of*: sluyt de deure toe, *of* de kinders zullen in den *hof* loopen: *honderd*, getal; *onder't*, ivers onder: *onder't* hout liggen wel *honderd* steenen: *hoog*, dat verheven is; *oog*, daer men doór ziet: zoo *hoog* als mijn *oog* konde beryken: *hopen* betrouwen; *open*, ontsloten: *wy hopen* dat de poorte zal *open* zyn: *buer* van een huys oft land; *uer*, van den dag: op die *uer* is myn *buer* ingegaen: *bueren* een huys; *uren* van den dag: ten thien *uren* zal ik dat huys gaen *bueren*: en meer andere diergelyke.

V. *Wat maekt men van klinkers oft vocaelen:*

A. *Diphtongen*, en *Triphongen*.

V. *Wat is eene Diphtonge?*

A. Twee verscheyde *klinkers* in een woórd oft syllabe, die te saemen maer eenen klank geven.

V. *Zegt my eenige van deze.*

A. <i>ay</i> , in <i>kay</i> . enz.	<i>eu</i> , in <i>beul</i> , enz.
<i>au</i> , in <i>gauw</i> . enz.	<i>oe</i> , in <i>goed</i> , <i>moed</i> , enz.
<i>ae</i> , in <i>gaen</i> , <i>staen</i> , enz.	<i>ou</i> , in <i>goud</i> , <i>inout</i> , enz.
<i>ey</i> , in <i>kley</i> <i>mey</i> , enz.	<i>uy</i> , in <i>vuyl</i> , <i>kuyl</i> , enz.

V. *Wat zyn Triphongen?*

A. Dry verscheyde *klinkers* in eene syllabe oft woórd, die te saemen maer eenen klank hebben.

V. *Noemt eenige van deze?*

A. <i>aey</i> , in <i>kaey</i> , enz.	<i>oey</i> , in <i>moeyte</i> , <i>bloeyen</i> ,
<i>uei</i> , in <i>nieuw</i> , enz.	<i>groeyen</i> , enz.

II. H O O D - D E - E L.

Van de uyt-1praek der Letters.

Van de Letter A.

V. **W** At klank heeft de Letter A ?

A. **W** Een en eygen harden klank, als men in de volgende woorden kan hooren, *lat*, *mat*, *rat*: maer zoo daer eene *e* by-gevoegt word, verliest sy een weynig deze hardigheyd, ende de *e* maekt van *lat*, *laet*, van *mat*, *maet*, van *rat*, *raet*: zal hier van noch eenige laeten volgen, op dat den Leerling wat te spellen vinde, ende doer het dikwils erhaelen, het verschil van dezen klank hem te beter in de gedachten blyve.

kat, kaet.	dal, dael.	val, vael.
van, vaen.	al, ael.	wal, wael.
bal, bael.	gat, gaet.	kap, kaep.
mal, mael.	bas, baes.	nam, naem.
bad, baed.	kas, kaes.	nat, naet.
ban, baen.	hak, haek.	nam, raem.
man, maen.	nar, naer.	zal, zael.
dat, daet.	zat, zaet.	wan waen.

Nota: de Hollanders gebruyken in sommige woorden, als *daer*, *waer*, *naer*, enz. in plaets van de *e*, noch eene *a*, en schryven aldus. *daar*, *waar*, *naar*, enz. maer dat is buyten onze tael, en zegge dit alleenelyk tot gemak der gene die somwylen hollandsche schriften oft boeken lezen.

Van de Letter B.

V. **W**at klank heeft de Letter b ?

A. **W**at zachter dan de *p*; men zal uyt de volgende woorden zeer lichtelyk het verschil kunnen bemerken.

Bad, pad.	bellen, pellen.
bot, pot.	boort, poort.
but, put.	baert, paert.
bokken, pokken.	billen, pillen.
bannen, pannen.	bylen, pylen.
bakken, pakken.	bek, pek.
baer, paer.	banden, panden.
buyten, puyten.	bael, pael.
binnen, pinnen.	bak-huys, pak-huys.
ben, pen.	bassen, passen.
beër, peër.	bolleken, polleken.

Van de letter C.

V. *Wat klank heeft de Letter c?*

A. Den eygen klank van de *c*, is wat harder dan de *f*, als in *verciëren*, enz. maer zoo de zelve een woörd, oft eene syllabe begint, ende gevolgt word van eene van deze letteren, *a, l, n, o, u*; ook zoo sy op het eynde van eenig woörd oft syllabe komt, heeft sy den klank als de *k*; doch men behoort de zelve in deze gevallen nooyt te gebruyken, maer de *k*; mits de *c* hier niet dan eenen aengenomen, ende de *k* eenen eygen klank heeft.

V. *Oft ik dan schreef, const, cranc, comen, camer, carolus, catharina, enz. zoude dit kwalik zyn?*

A. Jae: en men moet schryven, *konst, krunk, komen, kamer*, enz. uytgenomen *carolus* ende *catharina*. enz.

V. *Waerom aen deze, en niet aen de andere; daer sy nochtans alle den zelve klank hebben?*

A. Om dat *carolus* ende *catharina*, enz. naemen zyn, die uyt andere taelen voortkomen.

V. *Mag ik dan alle naemen van dusdanigen klank met een c schryven.*

A. Jae: als de zelve uyt andere taelen voortkomen, als ook vele andere woörden, voort-

komende, zoo gezeyd is, uyt andere taelen, en die in de zelve met een *c* geschreven worden, als *consenteren*, *contracteren*, *constant*, *cacheteren*, *vocael*, enz: doch diergelyke oneygene woorden behoort men in de neder-duytsche taele niet te gebruyken: zal daer hier naer van spreken.

Als de *c* voór een *b* komt, zoo heeft sy met de *b* te saemen den klank als eeng *g*, die men met eene ophaeling uyt de borste uyt-spreékt, als in *china*, *doch*, *noch*, *lagchen*, enz.

Misschien zoude imand mogen zeggen, dat in het woord *christelyk* de *cb* niet als *g*, maer als *k* uyt-gesproken word. Maer ik zegge daer tegen, dat het woord *christelyk* voort-komt van *christus*, ende vervolgens geen oprecht neder-duyts woord is; als ook het woord *charitaet*, en meer andere.

V. Maer ik hebbe bemerkt, dat gy in alle de woorden, die men gewoon is te schryven met *ck*, de *c* daer uyt-laet; welke is de oorzaeke daer af?

A. Om dieswille, dat dit nooyt gevalt, dan in't eynde van eenig woord, oft syllabe, alwaer, zoo ik boven gezeyd hebbe, de *c* den klank heeft als *k*; en vervolgens zoo men de *c* voór de *k* stelt, is als of'er twee *kk* stonden: want zoo ik in eenig woord, als in *stuck*, in de plaetze der *c*, eene *k* stelde, schryvende *stukk*, laete aen uw eygen oordeel, of dit zoude goed wezen.

Van de Letter D.

V. Wat klank heeft de letter *d*?

A. Wat zachter dan de *z*; zoo men uyt de volgende woorden gemakkelyk zal kunnen onderscheyden.

dieren, tieren.	droef, troef.	dapper, tapper.
den, ten.	dal, tal.	dól, tol.
dyk, tyk.	dak, tak.	dam, tam.
doen, toen.	deelen, teelen.	ducht, tucht.

V. *Wat klank heeft de letter e?*

A. Als in *te*, *ne*, *me*: maer zoo'er twee *ee* staen, hebben sy den klank doór malkanderen, als in *een*, *twee*, *teer*, *keer*, *weenen*, enz.

V. *Hebben de twee ee by malkanderen staende, altyd den zelven klank?*

A. Neen: want somtyds worden sy hard uytgesproken, als in *heeft*, *veel*, *keel*, enz. en somtyds als *ei*, als in *weêrdig*, *keêrs*, enz.

Redeneringe over de twee ee by malkanderen staende, ende de teekens, die men tot de zelve moet gebruyken.

Sommige zeggen, dat wy in onze Nederduytsche *Spel-kunst* geene teekens en hebben, nog geene en behoeven; zelfs geene en mogen gebruyken, alleenelyk zeggende, om dat men die voór dezen nooyt gebruykt heeft. Hier op zegge ik, eer de drukkerie gevonden wierd, had men nooyt gedrukt; mogt men daerom niet drukken als die gevonden was. Zoude men wel eene taele kunnen aenwyzen, die geschreven word zonder teekens? Waerom zoude onze Nederduytsche daer meer moeten van ontbloot wezen dan eenige andere; daer ik kan goed-maeken dat wy de zelve zeer noodig hebben?

Het is zeker dat den klank van *weer*, die men doór't werken in de handen krygt; *weêr*, tyd; en *weêrd*, van *weêrde* zyn, alle dry verscheyden is: zoo men nu geene teekens gebruykt, hoe zal men die onderscheyden? Het is waer men zoude my kunnen zeggen, dat men *weêrd* ook met eene *e* ende *i* kan schryven. Dat staen ik toe: maer hoe zal men onderscheyd maeken tusschen de andere twee woorden, die malkanderen het alder-naest gelyken, zoo daer geen

teeken op staet ? Ik wete daer geen en anderen middel toe.

Daerom stelle ik dan vast , dat men op eene van de twee *ee* die hard moeten uyt-gesproken worden , als in het gezeyd woord *weér* , dit teeken *é* behoort te stellen ; en op eene van de twee *ee* , die als *ei* moeten uyt-gesproken worden , dit teeken *ê* : zal hier van ider in't bezonder eenige woorden laeten volgen.

Twee ee die den klank doór malkanderen hebben.

Meer , geen , heel , een , teest , vee , teeken , verdeelen , leeren , vermeerderen , wanneer , leem , zeem , zeer , heer , reenen , been , leenen , meest , bleek , breed , kleed , reep , zeep , reede , heet , leet , vreed , mees , vleesch , zeel , steen , eer , schreeuwen , zee , sneeuw , beest , heerschen , deeg , vreezen.

Twee eê die den klank hard hebben.

Heeft , geest , leeft , weest , zweest , weest , steelt , meel , smeed , kleest , beest , dreef , schreef , bleef , gedweegzaam , steet , meet , beek , streek , streep , pleegt , neemt , beweegt , beet , eet , spleet , speelt , kweelt , beeld , geel , gebleet , kaek-smeet , speen-kruyd , speer , spreekt , preekt , steet , breekt , steeg , weefzel , geweerdeert , neer-lander , weer-wolf , heef-deeg , scheen.

Twee eê die den klank als ei hebben.

Smeert , peersch , peeren , scheer-mes , veerse , beer , meer , keers , peerd , steert , weerdig , rechtveerdig , teerling , veerdig , geerne , neerstig , meert , verteert , deerlyk , geleerst , keerne , meerne , meerminne , zweeren , geweer , gezweert.

Nu volgen noch eenige woorden, die niet dan door het geluyd-teeken onderscheyden worden.

Leer, daer men opklimt: *leër*, daer men schoenen van maekt. Het *leër* hangt op de *leer* te droogen. *Deel*, van eenige zaake: *deël*, plank. Gy moet my een *deël* van die *deël* geven. *Leest*, daer men schoenen op maekt: *leest*, in eenen boek lezen. Als gy *leest* dan moet gy uwen *leest* wech leggen. *Week*, dat niet hard is: *week*, zeven dagen. Het *week* weder heeft met de *week* begonnen. *Keert*, omdraeyen: *keërt*, met den bessem. *Keert* uwen bessem om, en *keërt* dan. *Scheel*, van eenen pot: *scheël*, die het gezicht verdraeyt heeft. Hy ziet zoo *scheël*, dat hy het *scheël* niet ziet. *Pees*, van de kaerten: *peës* van eenen boog. De twee kaerten, die op de *peës* liggen, *maeken* eene *pees*.

Hoe zoude men ook onderscheyden, zoo wy geene teekens mogten gebruyken, de woorden *bezien*, iet *bezien*, ende *beziën*, vrucht om te eten?

Daer toe zal ik dit teeken *ë* gebruyken; het welk geen klank, nog veranderinge aen de *e* geeft; maer alleenelyk dient om de syllaben te scheyden, maekende van eene syllabe, twee, als aen de gezeyde woorden te zien is: *bezien*, iet *bezien*, heeft maer twee, ende *beziën*, vruchten, heeft dry syllaben; ende worden nochtans beyde met de zelve letteren geschreven; zoo dat ik dit teeken ten uyttersten noodig oordeele aen alle syllaben die men door malkanderen zoude kunnen uyt-spreken, ende nochtans gescheyden moeten zyn; als, *beërven*, *geëten*, *geëert*, *geërft*, *beëden*, *geëcht*, *peën*, *diën*, *ontëeren*, *ontërven*, enz.

Van de Letter F.

V. Wat klank heeft de f?

A. Wat sterker dan de v, als men in de volgende woorden zal kunnen bemerken.

Fael, vael.	feyl, veyl.	fis, vis!
fel, vel.	fiel, viel.	fits, vits.

Van de Letter G.

V. Wat klank heeft de g?

A. Als in gaeven, God, goed, enz.

Den uytleg. van de h, is gedaen hier voren blad-zeyde 8.

Van de Letter I.

V. Wat klank heeft de i?

A. De i is twee-derlye, te weten i klinker, ende j mede-klinker.

V. Wat klank heeft dan de i klinker?

A. Als in iwer, ider, wit, dit, enz.

V. Wanneer word de j mede-klinker, en wat klank heeft sy alsdan.

A. Als de zelve eenig woord oft syllabe begint, ende van eenigen klinker gevolgt word: en heeft alsdan den klank als in jaegen, bejegenen, joden, jouffrouw, enz.

Bemerkt, dat hier in zeker eene uytneminge is in iet, alwaer de i een woord begint, ende van eenen klinker gevolgt word, ende niet-tegenstaende dit, klinker blyft. En hebbe tot noch toe maer deze uytneminge gevonden.

Van de letter K is gemeld sprekende van de C.

Van de Letters L, M ende N.

V. Wat klank hebben de letters l, m, ende n?

A. Als in lat, mat, nat; let, met, net; enz.

Van de Letter O.

V. Wat klank heeft de o?

A. Als in open, tot, mot, enz. maer zoo daer twee o malkanderen volgen, nemen sy te

18: *Fondamenten ofte Grond-regels*
 saemen den klank by-na als *oi* ; de volgende
 woorden zullen dit aenwyzzen.

Lot, lopt.	dop, doop.	pot, poot.
bot, boot.	kop, koop.	ros, rocs.
bom, boom.	lof, loof.	vos, voos,
dod, dood.	lok, look.	om, oom.
dof, doof.	los, loos.	rok, rook.

V. *Twee oo, malkanderen volgende, hebben die
 altyd den zelven klank ?*

A. Neen : want moeten somtyds hard uyt-
 gesproken worden, als in *voór*, *doór*, enz. wan-
 neer men de tweede *o* behoort te teekenen met
 dit teeken *ô*. Zal hier van idere soorte wederom
 eenige woorden lasten volgen.

Hoog, droog, oogen, schoon, toon, boon,
 toom, schroom, droom, brood, groot, bloot,
 deos, loopen, koopen, loon, nood, onsten,
 oogst, roost, room, zoom, zoo, woon, boor,
 broos, hoofd, hoort, moor, flour, moorden,
 ook, look, oór, poort, poot, rood.

Nu volgen, die men moet teekenen.

Bloos, doór, doólt, goót, hoóp, kroóp,
 noórden, oórd, poólsch, soórtten, stoóf,
 voór, oorlog, oórdeel, oórlaf, zoól, zoóp,
 schoól, woórd, bekoórt, gebóorte, schoór-
 steen, doót, beloóft, geloótt, boóg, abri-
 koós, koót, doórne, joód, toórne.

Deze naer-volgende zyn gelyk in spelling,
 en worden alleenelyk doór het teeken op de *o*
 onderscheyden.

Kool, vrucht om te eten ; *koól*, die men doet
 branden. Op eene *koól* kan men geen *kool* koken.
Noof, in noot zyn ; *noót*, die men kraekt en
 eet. Noch is men blyde, als men in den *nood*
 eene *noót* vind. *Schoot*, op den schoot zitten ;
schoót, Ichieten Op syn moeders *schoot* zit-

tende, *schoots* hy eenen haes. *Schoof*, van *schuyven*; *schoof*, eenen bondel van graen. Ik *schoof* niet voór dat mynen *schoof* gebonden was. *Boog*, boogen; *boog*, om te schieten. Hy heeft mynen *boog* zoo sterken *boog* gegeven, dat hy daer doór gekraekt is. *Geloost*, iet gelooven; *geloost*, iet pryzen. Hy *geloost* dat die zegt, *geloost* zy het alder-heyligste Sacrament, veertig dagen aflaet verdient. *Hoop*, berg; *hoop*, betrouwen. Ik *hoop*, dat hy over dién *hoop* niet zal vallen.

Van de Letter P.

V. Wat klank heeft de p?

A. Wat harder dan de *b*, zoo men uyt de woórden die by de *b* gevoegt zyn, kan hooren. Maer zoo sy van eene *b* gevolgt word, neemt sy met de *b* te saemen, den klank als *f*; maer gevalt gemeynelyk in oneygene woórden, oft naemen, die uyt andere taelen voortkomen, als in *Philippus*, *Philosooph*, *Propheet*, enz. en moeten gelezen worden als *filippus*, *filosoof*, *profeet*, enz. en twyfele zelfs, of men in onze taele wel een oprecht woórd zoude vinden, daer in de *p* aldus doór eene *b* gevolgt word.

Van de Letter Q.

V. Wat klank heeft de q?

A. De *q* kan nooyt zonder de *u* gebruykt worden, en daerom dient gevraegt wat klank *qu* hebben.

V. Wel wat klank hebben dan de qu?

A. Als *kw*: my dunkt dat de *q* geene letter van onzen A-b. behoorde te wezen; alzo wy in de plaetse van *qu*, altyd de *kw* konsten gebruyken, wel-te-verstaen, in alle oprechte neder-duytsche woórden, als by voórbeeld, *quaede*, kan men schryven *kwae*; *quam*, kan men schryven *kwam*, enz. maer die te laeten voór de Latynen, Fransche, ende andere.

20: *Fondamenten ofte Grond-regels*
die geene k gebruyken; niet-te-min laete een ider
syne gezindheyd daer in volgen.

Van de Letter R.

V. *Wat klank heeft de r?*

A. Als in *raed*, *redden*, *rieken*, *verre*, enz.
en word altyd als met een gescher der tonge
uyt-gesproken.

Van de letter S.

V. *Wat klank heeft de s?*

A. De *s* is twee-derlye, te weten *s* hard,
en *s* zacht.

V. *Wanneer is de s hard?*

A. Zoo de zelve eenig woord, oft syllabe
begint, als in *salaet*, *schryven*, enz.

V. *Wanneer is sy zacht?*

A. Als zy in't midden, oft op't eynde van
eene syllabe komt, als in *disch*, *visch*, *was*, *zels*, enz.

Ook behoort men in't schryven acht te ne-
men, dat men de *s* hard, lang maeke, en de
s zacht, kort.

V. *Ik vinde nochtans vele woorden ende syllaben*
in verscheyde bneken ende schriften, die den klank
zacht hebben; ende niet-tegenstaende met eene s hard
geschreven worden; als selden, sieden, souten,
enz. hoe komt dat?

Ik wete waer te zyn't gene gy zegt: maer
die zoo schryven mischen: want deze, ende
diergelyke woorden, behooren niet met eene
s, maer met eene *z* geschreven te worden,
als *zelden*, *zieden*, *zouten*, enz.

Redeneringe aengaende de s hard, ende de z.

Vele zyn'er, die geen onderscheyd maeken
tusschen de *s* hard, ende de *z*, al-hoe-wel
het verschil zeer groot is. De eerste syllabe
van *suiker*, word hard uyt-gesproken; de
eerste syllabe van *zuigen*, word zacht uyt-
gesproken; zoo ik nu deze woorden beyde

met eene *f* schryve , waer aen zal men , be-
zonderlyk de leerlingen , deze eerste syllaben kunnen
onderscheyden? Ook zoo men aen die , en dier-
gelyke woorden , oft syllaben geene *z* moet
gebruyken , zoo zegge ik de *z* ganſch onnoodig
te wezen in onzen A-b. ; zegge ook , dat men
alſdan met de *f* doet wat men wil , die dan
hard , dan zacht doende klinken , na ſyn
believen.

Daerom dan beſluyte ik , dat men alle woorden ,
ende ſyllaben , die den klank zacht hebben , als
het gezeyd woord *zuygen* , ende de woorden ,
zien , *wezen* , enz. behoort met eene *z* te ſchry-
ven ; ende dat men de woorden , die den klank
hard hebben , als het gezeyd woord *ſuyker* ,
ende andere , behoort met eene *f* te ſchryven :
zal hier van idere ſoorte eenige woorden
laeten volgen.

Woorden die men met eene f moet ſchryven.

Salaet , ſammelen , ſargie , ſedert , ſommige ,
ſimpel , ſolfer , ſober , ſaemen , ſoorten , per-
ſoonen , ſokken , ſabel , ſimmen , ſelder , ſul-
ker , ſuffen , enz.

De *f* van eene van deze volgende letteren
gevolgt zynde , is altyd hard , c , l , m , n , p , t .

Woorden die men met eene z moet ſchryven.

Zee , zeem , zeel , zeep , zoo , zoom , zomer ,
zael , zaen , zal , zacht , zeker , zoet , zeven ,
zien , zot , zonder , zaegen , zaeden , zoeken ,
ziſten , zuchten , zuylen , zingen , zat , ziltig ,
zieden , zaedel , vreezen , wezen , dezen ,
langzaam , deugdzaam , zeldzaam , zinnen ,
ziel , zeggen , lezen , gezond , enz.

Vinde ook zeer goed , dat men de voór-nae-
men *ſyn* , *ſyae* , *ſynen* , *ſy* , met eene *f* ſchryve ,
om die te onderscheyden van de woorden *zyn* ,

22 *Fondamenten ofte Grond-regels*
zynde, *zy*, *zyt*, de welke alle voortkomen van
wezen.

A. Waer aen zal ik weten wanneer dit voór-
naemen zyn.

A. Zou daer iet op volgt, het gene aen imand
toebehoort, als by voór-beëld, *synen boed*,
syne schoenen, *syn huys*, enz. ook als men in
de plaetse van *syn*, *syne*, *synen*, kan stellen *myn*,
myne, *mynen*, als in *synen mantel*, ik kan ook zeg-
gen, *mynen mantel*; *syne goederen*, ik kan ook zeg-
gen, *myn goederen*; *syn kleed*, ik kan ook zeggen,
myn kleed: zoo dan, *synen aen hoed*, *syne aen*
schoenen, *syn aen huys*; en *synen aen mantel*,
syne aen goederen, *syn aen kleed*, zyn alle
voór-naemen, en moeten met eene *f* geschreven
worden.

V. Maer hoe zal ik nu weten, wanneer het
woordeken *sy* voór-naem is?

A. Als het eene persoone beteekent; als in
den volgenden zin, *sy* heeft my gezeyd. Naer dat
sy my dat gegeven hadde. Hier beteekent *sy* eene
persoone, want ik zoude ook kunnen zeggen:
Catharina heeft my gezeyd. Naer dat Anna my
dat gegeven hadde.

Van de Letter T.

V. Wat klank heeft de *t*?

A. Wat harder dan de *d*, zoo wy van de *d*
sprekende, aenmerkt hebben: maer in vele
onechte woorden heeft *sy* den klank als eene
sterke *f*, als in *conditie*, *exercitie*, *recreatie*, enz.

Van de Letter V.

V. Wat klank heeft de *v*?

A. Wat zachter dan de *f*, zoo wy van de
*f*sprekende, ook aenmerkt hebben.

van de Letter U.

V. Wat klank heeft de *u*?

A. Als in *uren*, *dueren*, enz. maer zoo daer

eene e voór komt , verliest sy een weynig haere hardigheyd, en maekt van

dueren , deuren.	kus , keus.
gebueren , gebeuren.	schueren , scheuren.
kueren , keuren.	nues , neus.
bul , beul.	vrucht , vreugd.
dun , deun.	ducht , deugd.

Van de letter W.

V. *Wat klank heeft de w ?*

A. Als eene *w* die men langzaam uyt-spreekt : want zoo men eenig woord , als het woórdeken *wie* , met eene *w* schryft , en die langzaam uyt-spreekt , als *wie* , zal den zelyen klank hebben.

Van de Letter X.

V. *Wat klank heeft de x ?*

A. Beginnende een woord , heeft sy den klank als eene sterke *s* , als in *xaverius* ; maer komend e in't midden , oft op't eynde van een woord , heeft sy den klank als *ks* , als in *xerxes* : maer twyffele oft men wel oprechte neder-duytsche woorden vind , waer in men de zelve behoort te gebruyken.

Van de Letter Y.

V. *Wat klank heeft de y ?*

A. Als in *sy* , *wy* , *gy* , *hy* , *tyd* , *verblyd* , enz. maer in de onechte woorden word sy dikwils als *i* uyt-gesproken , als in *syllabe* , leest *fillabe* , *porphyras* , leest *porfirus* , enz.

Van de Letter Z.

V. *Wat klank heeft de z ?*

A. Wat zachter dan de *s* , zoo ik van de *j* sprekende , breeder beschreven hebbe.

III. H O O F D - D E E L.

Van de Syllaben ende Woorden.

V. **W** At betied syllabe ?

A. **Syllabe** is een griks woord, ende beteekent *saemenvatting* ofte *Letter-greep*.

V. *Wat is een syllabe ?*

A. 'T is eene, oft meer letteren, wordende te saemen uyt-gesproken ; maekende somwylen een geheel, somwylen een deel van een woord.

V. *Zeg my eenige syllaben, die een geheel woord nytmaeken.*

A. *Wat, wilt, gy, dat, ik, u, laet, zien.*

V. *Zegt my eenige syllaben, die een gedeelte van een woord nytmaeken.*

A. *Be-tee-ke-nen ; want deze vier syllaben maer een woord nytmaeken.*

V. *Wat is een woord ?*

A. Eene, oft meer *syllaben*, die ider, oft te saemen iet beteekenen, als *brief, woord, Vader-lyk, A-dam*, enz.

V. *Wat verschit is'er tusschen woorden ende syllaben ?*

A. *Dat de syllaben van letters, ende de woorden van syllaben gemækt worden : ook dat een woord altyd zeker iet beteekent, ende eene syllabe maer somtyds ; en als het gevalt, dat eene syllabe iet beteekent, sy dan niet alleen syllabe, maer ook woord is.*

V. *Zyn'et geene naemen om de woorden van eene, twee, dry, oft vier syllaben te onderscheyden ?*

A. *Jae : men noemt de woorden van eene syllabe, monosyllabe, ofte een-ledig-woord ; die van twee syllaben, Dissyllabe, ofte twee-ledig-woord ; die van dry syllaben, Trissyllabe, ofte*

dry-ledig-woord; die van meer dan dry syllaben,
Polosyllabe, ofte *veel-ledig-woord*.

Zal hier van idere soorte in't bezonder,
vele woorden laeten volgen.

Monosyllaben, ofte een-ledige-woorden.

Abt	bont	dom	gans	hand	key	lak
acht	boord	domp	gast	held	kind	lam
aep	boort	doof	geest	helm	kist	land
amp	boos	doorn	geld	hemd	klad	lap
arm	boot	dood	gerst	hierst	klaer	last
bad	borg	dorp	gesp	hik	klam	lek
bael	borst	dorst	gicht	hiel	kleed	leet
baerd	bosch	draek	god	hoek	kley	leem
baes	bot	draed	goed	hoed	klyn	lief,
bal	bouw	draeft	golp	hooy	klok	lint
balk	braem	dras	gum	hond	kloek	locht
band	brand	drank	gott	hopfd	klop	lof
bank	brood	droef	goud	huys	knaep	look
bek	bruyn	duyn	gracht	jacht	knie	loof
bed	brug	duyt	graed	jak	knoop	loot
bel	bruyt	duyf	graet	jaer	knop	lot
berg	bukt	dwaes	graef	jeugd	koel	luys
beul	buyk	echt	graen	jicht	koek	maen
bier	buyt	eerst	graf	jok	koel	mast
blad	deel	feest	gras	jong	kok	man
blauw	deel	fiel	greep	kaek	kolf	melk
blek	deugd	flus	groen	kael	konst	mes
blind	ducht	flauw	groes	kat	korst	mest
blok	deur	fluyt	grof	kalk	koft	mey
bloed	dik	foey	grond	kam	koud	mier
bloem	dief	fruyt	groot	kant	krans	mist
blond	dienst	fyn	gruys	kap	kramp	moed
boek	diep	gal	haek	kaes	kriek	mot
boon	ding	galg	haest	kat	ksuyd	mond
boom	doek	galm	half	kemp	kruyt	moor
boer	doel	gang	ham	kerk	kruyt	muer

muys	pap	riep	staf	teen	volk	wolf
nacht	pek	roest	stal	teer	vonk	wolk
uaeld	peerd	ruyt	stael	tin	vorst	wond
naet	pels	saey	stam	tong	vracht	woon
naem	peys	schaef	steel	traeg	vraek	worm
nat	pier	schael	steen	turk	vraeg	worst
nest	pyl	schaep	stuer	tuyn	vremd	wyn
net	pyp	schat	stok	twist	vroeg	ys
neef	pint	schip	stoel	tyd	vuer	zaek
neus	ploeg	scherp	stof	vaek	vuyt	zael
nier	pluym	schild	stoop	val	wache	zaeg
oogst	pont	schout	straet	valsch	wael	zalf
oord	prins	schrik	straf	veld	waerd	zal
oost	pruym	schrift	stram	veyl	wasch	zat
pacht	puyt	spek	strand	vink	wech	zee
pad	rat	spel	strik	visch	worm	zeer
pael	raef	spot	stroo	vlas	west	zerp
paer	raep	spraek	strop	vlieg	weth	zeyl
palm	ram	spreek	stryd	vloer	wiel	ziek
pand	reep	spruyt	tael	vloed	wild	ziel
pak	reus	stad	tak	vloo	wind	zift
pan	ring	snaek	tand	voet	wol	zoom

Disyllaben ofte twee-ledige-woorden,
verdeylt in syllaben.

a bast	aer dig	bak ker	bid der
ach ten	aerd - muys	bar voets	biech ten
ach thien	aes - zak	blaes-balg	big gen
ach ter	al uyn	bal last	blut zen
ak ker	an ker	ban nen	bo dem
a dem	ant woord	bedrog	boe del
aen beeld	asch - dag	be gryp	boeten
aen dacht	a zyn	be kwaem	bol sters
a pril	a vond	be leeft	borger
aen zicht	a juyn	bes sem	bo ter
aen was	bae den	bey aerd	bou wen
aer de	bae ren	bey tel	bra bant

brae den	ge buer	jam mer	ko per
brae ken	ge drocht	i der	ko ren
bril len	ge loof	inkt-pot	kouffen
broe der	ge luk	jo den	krab be
brou wen	ge luyt	jong-man	kref ten
brug ge	ge recht	kak huys	kreu pel
bruy loft	ge rief	kaer ten	kry ten
buy gen	ge rucht	kaet zen	kuy per
buy ten	ge wicht	ka mer	la ken
cie raed	ge wis	kam pen	land-kaert
christen	ge zang	kan ker	lee raer
dan ken	ge zant	kar per	le pel
dif tel	ge zicht	kaf teel	let ter
dob bel	ge zond	ke gel	li chaem
doch ter	gie ten	kel der	luft-hof
do len	gods-dienst	kem men	luy paert
don ker	gods - huys	ker men	luy zen
dorf sen	griek sche	kers-dag	mach tig
dae gen	grie len	ker ven	maey en
draey en	groey en	ke tel	mae len
drin ken	gul den	ket ter	mast-boom
dronkaert	haeftig	keu ken.	mut ze
duy vel	ha mer	key zer	meef ter
e del	han gen	kiek vorsch	me laetsch
ee re	han nen	kien	meu ken
el ders	ha ring	kien	mid del
ee mer	he den	kip pen	min naer
eng te	he mel	ki vit	mod der
fabel	her der	klappen	moeder
fak kel	hey lig	kliever	monf te
fe nyn	hoen ders	kloof ter	mor gen
fon teyn	hoef ten	knob bel	mor tel
gan zen	hon derd	knod dig	mos sel
gast-huys	hon ger,	hof fer	mos taert
gauw-dief	ho ning	ko ning	mun ter
ge bod	hoog-tyd	ko nijn	na gel
ge brek	jae gen	ko o per	neerftig

28. *Fondamenten ofte Grond-regels*

neſ tel	pruy men	ta fel	waeg-ſpel
neus-doeck	ra dijs	ta pyt	wa pen
noen-mael	raed zel	tee ken	wa ter
oe ver	rid der	teér ling	wal viſch
ot ter	rim pel	tem pel	wer ver
om loop	roe de	tref ter	we zel
oor zaek	ruy ter	trom mel	we reld
ou ders	ros kam	vaſten	we ver
o ven	ſchry ver	ver ken	wyn gaert
papier	ſchaet zen	ver gift	winter
paſ ſer	ſchan dael	ver hael	woe ker
peér ten	ſchel len	ver lies	y del
pe gel	ſchel ling	ver lof	za del
pel len	ſchen ker	ver maen	ze den
pen nen	ſchim mel	veu len	ze gel
pen ning	ſcho le	vin ger	zor gen
pe per	ſcho tel	vlam men	zil ver
pe ter	ſleu tel	vleu gel	zal ve
plak kaert	ſlip pe	vlok ken	ziek te
pla dys	ſnoeſ ter	voer-man	zol der
plaef ter	ſo ber	vogel	zomer
poe der	ſpeel-man	voór ken	zon dag
prach tig	ſpie gel	vry dom	zot ten
pre ken	ſta pel	vy and	zie len
prieſ ter	ſtem me	waef fel	zitten
prin ten	ſteun ſel	waer heyd	zuy pen

Triſſylaben ofte dry-ledige-woorden.

ach ter klap	am bach ten	beér ſte ker
a bri koës	a man del	berm her tig
a de lyk	ap pe len	be ſcher mer
aen ge naem	bal ling ſchap	be ſpie der
aen hang zel	ban ke roet	beu ſe laer
aen ley der	be de laer	boek druk ker
ak ker man	beëld-ſny der	boe rin ne
al ma nach	beël de ken	bra pan der

bran de wijn	ke te nen	tand-keu ter
brief-drae ger	kof te lijk	tol le naer
chris te lyk	kleer-mae ker	vel-bloo ter
chris te nen	krae ke ling	ver drie tig
dank baer heyd	kruy de nier	ver gel ding
di a mant	leër-tou wer	ver koo per
dienst veër dig	leer-meef ter	ver koo ping
dry vul dig	leet-we zen	ver lof sing
ech te nis	leer-zaem heyd	ver mae ning
e del dom	lief se lijk	ver nieu wing
een paer lijk	lol le-pot	ver win naer
een zaem heyd	loo che naer	vlaen de ren
eer baer heyd	ma ke laer	vlif sin ge
eeu wig heyd	me che laer	vo ge laer
eer weër dig	mer se nier	voor bid der
en ge land	mede cijn,	uyt hang-berd
ey è ren	mif pe len	uyt zin nig
fruy te nier	munt-meef ter	waf scherf se
ga ley en	neërftig heyd	wafch-mae ker
gar nae ten	nieuws gie rig	wa ter-pot
gast-ka mer	ny dig heyd	wee moe dig
ge hoor zaem	on der gang	weër din ne
gel der land	ont fan ger	wif fel-brief
god vruch tig	oor-ringen	wy-wa ter
goud-fla ger	pa pe gaey	wil der nis
ham me ken	pa ra dys	wijn ste ker
hand-schoe nen	pe ry kel	y del heyd
han de laer	peu ze laer	y zer mael
harp-fla e ger	plun de ring	zang-meef ter
her te lijk	pot-bak ker	zacht moe dig
her ber gier	re ke ning	ze de lijk
ho ve nier	ros-kam mer	ze ker lijk
i ge lijk	fcha mel heyd	zee ve raer
jon ge ling	fcherp zin nig	zeep-zie der
i ver zucht	fchoen-lap per	ziel brae ken
ka bel jouw	fluyt-re den	zil ver-smid
kan de laer	fteen ach tig	zin ne lyk

— achterdenken	— beschuldiger
achterhaelen	bestandigheyd
achter-klapper	beweéglijckheyd
achtervolging	bezeevering
aelbeziën	bitterachtig
aelmoessenier	— blijgeestigheyd
aenzienelijk	blijmoedigheyd
aenmoedigen	boefachtigheyd
— aenk omeling	boek-verkooper
aenschouwinge	bokachtigheyd
aenmerkelyk	bombardering
aenstootelijk	boosaerdigheyd
aenwakkering	borstel-winkel
apostolisch	borze-sneyder
apoteker	bourgondiën
arbeydzaemheyd	brand-stichtinge
avontuerlijk	calabriën
azijnachtig	dankbaerheden
baldadigheyd	denemerken
bangigheden	dienstwilligheyd
bedervelijk	donkerachtig
bedriegelijk	doörluchtigheyd
beëedigen	drijvuldigheyd
beestachtigheyd	edelmoedig
begeërlijckheyd	eendrachtigheyd
begraevenis	eerbiedigheyd
behendigheyd	eerweërdigheyd
behulpzaemheyd	etterachtig
bejegenen	even-naesten
beiveren	eygenzinnig
benauwtheden	fabelachtig
beoörlagen	fonteyn-water
beplaesteren	gebrekelyk
beraedzaemen	geesselinge
beschimmeling	geld-gierigheyd

geloof-weêrdig	lichtveêrdigheyd
genuchelijk	lieffelijkheyd
gerechtveêrdigt	lieftaligheyd
gespraekzaem	mande-maeker
gevoegelijk	marfeliën
glaze-maeker	messe-maeker
gods-geleertheyd	moerbeziën
goedertierig	moeyelijkheyd
goedgunstighheyd	moordadigheyd
hagel-steenen	moskoviter
hellebaerdier	morgen-sterre
heymelijkheyd	naerkomeling
hoede-masker	nootzaekelijk
hoofdbrekinge	olifanten
hoogmoedigheyd	onachtzaemheyd
hooveêrdigheyd	onbehoorlijk
inwendiglijk	onbermhertig
israëliet	onbeschaemdheyd
italiaensch	onbestendig
iverzuchtig	ontëeringe
kalkachtige	over-een-komst
kalkoenschen-haen	pekelachtig
kankerachtige	schemeringe
karbonade	scherpzinnigheyd
kastaniën	filesiën
kelder-keuken	stilzwijgentheyd
ketel-boeter	tegenwoordig
ketel-trommel	vaddigheden
keur-vorstendom	vasten-avond
klaerblijkelijk	verbolgentheyd
klijnmoedigheyd	verbeteren
koopmanschappen	verdoemelijk
koopvaerdy-schip	verdraegzaemheyd
kortborstigheyd	verduldiglijk
kostelijkheyd	vergadering
lafhertigheyd	vergangelijk
langmoedigheyd	vergetentheyd

verhandelen	eygenzinnigheden
verholentheyd	flereijnachtig
verlaentheyd	goddeloosheden
vermackelijk	genoegzaemheden
vermeerdering	gesteltenisse
verootmoedigt	hoogmoedigheden
verre-ziender	kinderachtigheyd
voórzienigheyd	kostelikheden
voórzichtigheyd	kwaedaerdigheden
vreedzaemelijk	kwakzalverijen
uytgelezen	laetdunkentheyd
uytverkórne	lepel-blaederen
waerschijnlijk	lieftaligheden
wagen-maeker	medecijn-meester
weemoedigheyd	mishandeling
wispelturig	napolitaensche
zabberachtig	onbedriegelijk
zachtmoedigheyd	onbehoorlikheden
zadel-maeker	onbeklimmelijk
aderlaetinge	onbescheydentheyd
adrianopelen	onbeschaemtheden
aengelgentheyd	onbeschryvelijk
aenteekeninge	ongoddelijkheyd
aenzielikheden	onvoórzichtigheyd
aenlokkelikheden	onvoórzienigheden
alder-minnelike	onvertroostelijk
arglistigheden	onveranderlijkheyd
baldadigheden	onverwinnelijk
bedervelikheden	slitberachtigste
belommeringe	trouwloosheden
behaegelikheden	verfoeyelikheden
boetveerdigheden	verwillekomen
bcwimpelinge	uytwendigheden
bezeeveringe	wasch-blijkerije
eerbiedigheden	zomerachtige
eeuwigduerende	zwaerhoofdigheden

Constantinopolitaensche-vrouwe

Hier volgen de bijzonderste Ryken ende Steden.

Aken.	Hamborg.	Nazareth.
Algiers.	Haerlem.	Neder-land.
Amborg.	's Hertogen- bosch.	Normandiën.
Antiochiën.	Holland.	Norwegen.
Antwerpen.	Hongaryen.	Oostenryk.
Arras.	Ierland.	Parys.
Barbaryen.	Jerusalem.	Polen.
Belgrado.	Indiën.	Portugael.
Bergen.	Italiën.	Praeg.
Bohement.	Keulen.	Pruyssen.
Brandenburg.	Kopenhagen.	Regensborg.
Breda.	Leyden.	Roomen.
Brittaniën.	Loven.	Rotterdam.
Bruggen.	Limborg.	Siciliën.
Brussel.	Listona.	Spagniën.
Bruynswyk.	Londen.	Straesborg.
Castiliën.	Lombardyen.	Steenbergen.
Dantzik.	Lottharingen.	Sluys.
Denemarken.	Luxemborg.	Slavoniën.
Delft.	Layk.	Schidam.
Dordrecht.	Lyons.	Switzer-land.
Duyts-land.	Malta.	Sweden.
Egypten.	Marceliën.	Tartaryen.
Engeland.	Mechelen.	Turkyen.
Frankfort.	Middelborg.	Valencyn.
Gelderland.	Milanen.	Venetiën.
Gent.	Moscoviën.	Vlaenderen.
Graven-haege.	Namen.	Vrankryk.
Grenobel.	Napels.	Vriesland.
Groeniugen.	Nimmegen.	Zeeland.
Hage.		Zierk-zec.

De gene, die geërne de eygene naemen zouden spellen, hebben niet noodig de oude letter-konst daer toe te gebruyken, maer alleenelyk den almanach.

Fondamenten ofte Grond-regels
De twelf Maenden des Jaers.

Januarius	Mey	September
Februarius	Junius	October
Meert	Julius	November
April	Augustus	December

De zeven dagen der weke.

Maendag	Woensdag	Vrydag
Dynsdag	Donderdag	Zaterdag
	ZONDAG.	

De Getallen

1. een.	●	20. twintig.
2. twee.	●●	21. een-en-twintig.
3. dry.	●●●	30. dertig.
4. vier.	●●●●	40. veertig.
5. vyf.	●●●●●	50. vyftig.
6. zes.	●●●●●●	60. zestig.
7. zeven.	●●●●●●●	70. zeventig.
8. acht.	●●●●●●●●	80. tachtig.
9. negen.	●●●●●●●●●	90. negentig.
10. thien.	●●●●●●●●●●	100. honderd.
11. elf.	●●●●●●●●●●●	200. twee-honderd.
12. twelf.	●●●●●●●●●●●●	300. dry-honderd.
13. derthien.	●●●●●●●●●●●●●	400. vier-honderd.
14. veerthien.	●●●●●●●●●●●●●●	500. vyf-honderd.
15. vyfthien.	●●●●●●●●●●●●●●●	600. zes-honderd.
16. zeshien.	●●●●●●●●●●●●●●●●	700. zeven-honderd.
17. zeventhien.	●●●●●●●●●●●●●●●●●	800. acht-honderd.
18. achthien.	●●●●●●●●●●●●●●●●●●	900. negen-honderd.
19. negenthien.	●●●●●●●●●●●●●●●●●●●	1000. duyzend.

Van't Romynsch getal.

M. beteekent duyzend.	●	L. vyftig.
D. vyf-honderd.	●●	W. en X. ider thien.
C. honderd.	●●●	Y. twee. en I. een.
CIJ. dit ook duyzend.	●●●●	IJ. dit ook vyf-honderd.

IV. HOOFD-DEEL,

Verseheyde aenmerkingen.

Van de d ende de t in's eynde van een woord.

V. **W** Elke woorden moet men met eene d, ende welke met eene t in't eynde schryven?

A. De volgende, ende meer andere woorden, behoort men met eene d te eyndigen: brood, dood, hoofd, zweerd, woord, tyd, enz.

Ende deze volgende met eene t.

Bos, kot, pot, rat, straet, groot, poort, enz.

V. *Waerom pie met eene d, ende deze met eene t?*

A. De eerste moeten met eene d in't eynde geschreven worden, om dienswille dat men van de zelve, aldus geschreven zynde, het meervoud kan maeken, met eenige letteren daer by te voegen, zonder andere te veranderen: als brood, daer en byvoegende, word brooden; dood, daer en by, word dooden; hoofd, hoofden; zweerd, zweerden; woord, woorden; tyd, tyden; enz. het welk men niet zoude kunnen doen, waer't dat men deze woorden met eene t eyndigde: want men niet kan zeggen, brooten, dooten, hooften, enz.

Aengaende de woorden eyndigende met eene s, hebben de zelve oorzaeke: want met eenige letteren daer by-te-voegen maekt men daer ook het meervoud af; zonder eenige andere te veranderen: als bot, daer ten byvoegende, maekt botten; kot, daer en byvoegende, maekt koten; pot, potten; rat, ratten; straet, straeten; enz.

V. *Maer wat wilt gy zeggen doer het woordenken meervoud?*

A. Het gene meer als een beteekent, als brooden is in't meervoud, om dat men kan zeggen, twee, dry, vier, ott meer brooden; broode.

is in't eenvoud, om dat men nooyt meer dan een daer kan voór stellen.

V. Nu hebbe ik u verstaen voór zoo veel als deze gezeyde, ende diergelyke woórdén, aengaet; maer ik hebbe noch andere woórdén gevonden, die gy met eene *d* in't eynde schryft, ende niet in't meervoud kunnen gebruykt worden, als word, scheid, vind, enz. dan wederom andere, die gy met eene *t* in't eynde schryft, als moet, laet, enz. waer aen zal ik deze konnen onderscheyden?

A. Gy moet zien oft in den infinitivus ofte oneyndig van die woórdén, eene *d* komt; ende alsdan dat woórd met eene *d* eyndigen: zoo daer geene *d* in komt, moet gy met eene *t* eyndigen: by voór-beeíd, den infinitivus ofte oneyndig van *word*, is *worden*, daer eene *d* in komt, daerom moet *word* ook met eene *d* op't eynde geschreven worden; ende zoo alle andere diergelyke. Den infinitivus van *moet*, is *moeten*, daer geene *d* in komt, ende daerom behoort men *moet* met eene *t* op't eynde te schryven.

V. Dit is nu goed voór de gene, die deze termeynen van infinitivus, enz. verstaen; maer kont gy my geenem anderen middel aenweyzen, waer doór ik die zoude konnen onderscheyden?

A. Met daer voór te stellen het woórdeken *wy*, ende dat dan zeggen als of men bezig waere met de zaeke te doen, als *wy worden*; *wy scheidén*; enz. daer nu eene *d* in komt, ende daerom moeten *word* ende *scheid*, ook met eene *d* in't eynde geschreven worden.

V. Maer of ik eene *t* in de plaetse der *d* stelde, zoude dat somtyds eenig verschil by-brengen?

A. Een groot verschil aen sommige woórdén: want *scheid*, komt voort van *scheyden*, en *heyt*, van *scheyten*.

V. Ik hebbe ook bemerkt, dat gy de woórdén

beschaemtheyd, onachtzaamheyd, enz. ook met eene *d* op't eynde schryft: waerom is dat?

A. Om dat men in't meervoud zegt, beschaemheden; onachtzaamheden, enz. daer alsdan ook eene *d* in komt.

Misschien zal imand my vraegen waerom ik somtyds eene *d*, ende somtyds eene *t* op't eynde van een zelfde woord schryve; als in geleerd, ende geleert; geëerd, ende geëert; bemind, ende bemint; enz.

Dan zal ik antwoorden, dat ik deze woorden, ende alle andere diergelyke, met eene *d* eyndige, als de zelve verandert konnen worden, als geleerd, in geleerden; geëerd in geëerden; bemind, in beminden; enz. by voór-beëld: een geleerd kind: geleerd kan hier verandert worden in geleerden: want stelt in de plaetse van kind, mensch, zoo zal men moeten zeggen, eenen geleerden mensch; en zoo van de andere.

Ik schryve de voór-zeyde, ende diergelyke woorden, met eene *t* in't eynde, als de zelve niet konnen verandert worden; als by voór-beëld, wy hebben dit kind geleert; dezen knecht is zeer bemint van synen Meester; enz.; want hier konnen geleert nog bemint niet verandert worden.

Voór de gene, die deze termeynen verstaen, zal ik zeggen, dat men deze gemelde woorden met eene *d* moet schryven als het adjectiva zyn, ende met eene *t* als het supina oft verba zyn.

In welke woorden eene *e* naer eene *a* moet volgen.

V. In welke woorden, daer in de *a* eene syllabe zoude konnen eyndigen, behoort men eene *e* daer naer te stellen?

A. In de volgende, ende meer andere woorden, maeten, kracken, blaeken, graeten, raepen, enz.

V. In welke woorden moet men die niet stellen?

A. In laken, glazen, enz.

V. Waerom in de eerste, ende niet in deze?

A. Om dat men van maeten, kraecken, graeten, blaeken, raepen, enz. kan zeggen, maet, krackt, graet, blaekt, raept, enz. waer in de e alfdan noodig is; want zonder de e waeren die mat, krakt, grat, blakt, rapt, enz.

Ende van de andere men niet anders zeggen kan dan het eersten laken, ende het tweeden glas, waer in geene e noodig is.

Wanneer g, ende wanneer ch in't eynde van een woord.

V. Wanneer behoort men g, ende wanneer ch in't eynde van eenig woord te schryven?

A. Alle woorden, die in't meervoud, oft in den infinitivus ofte oneyndig de laeste syllabe met eene g begint, moeten ook met eene g eyndigen; als genoeg, want dat komt van genoeggen; daer eene g in komt; zegt, want dat komt van zeggen; eeuwig, want men zegt eeuwigen; eenig, want men zegt eenigen; ende alzoo aen alle andere diergelyke.

De gene die in het meervoud, oft in haeren infinitivus ofte oneyndig geene g hebben, ook die niet in't meervoud konnen gebragt worden, moeten met ch in't eynde geschreven worden, als gezicht, hebbende voer't meervoud gezichten, daer de leste syllabe met geene g begint, ende daerom moet gezicht niet met eene g, maer met ch geschreven worden; gekocht, van koopen; geacht, van achten, enz. doch, noch, enz. de welke geen meervoud, nog infinitivus hebben.

In deze leste is eene uytneeming in nog: want noch, dat meer wilt zeggen, als in: geeft my noch geld, moet met ch, en nog, het welk eene verloocheninge is, als in: ik zal u nog het een

nog het ander geven , moet met *g* geschreven worden.

Verskil tusschen weg ende wech.

V. *Wat verschil is'er tusschen weg ende wech?*

A. *Weg* , is daer men op gaet , en heeft voór meervoud *wegen*.

Wech , is niet meer zyn ; by voór-beeld : als de brugge *wech* is , waer zal men over gaen ? Men zal dan eenen anderen *weg* moeten nemen : maer zoo de brugge *weg* is , zal men daer over gaen.

Verskil tusschen slag ende slach.

V. *Wat verschil is'er tusschen slag ende slach?*

A. *Slag* komt voort van slaegen , ende beteekent eenen *slag* die men geeft met de hand oft met eenen hamer.

Slach komt voort van geslachte , ende beteekent eene soorte : by voór-beeld : ik hebbe in een land geweest , daer men een ander *slach* van beesten vind.

Verskil tusschen toch , doch , ende dog.

V. *Wat verschil is'er tusschen toch , doch , ende dog?*

A. *Toch* , is eene smeeking , ende word gebruykt om iet met verlangen te vraegen ofte te verzoeken : by voór-beeld : heylige Morder Gods , wilt *toch* voór my bidden : ik bidde u , myn Heer , laet ons *toch* gaen.

Doch , wilt zeggen *even-wel* ; by voór-beeld : al-hoe-wel het regent , ik zal *doch* gaen : al-hoe-wel myne schoenen noch sterk sehynen te wezen , sy zullen *doch* haest versleten zyn.

Dog , is eenen hond , ende heeft voór meervoud *doggen*.

Verskil tusschen of , oft , ende ofte.

V. *Is'er eenig verschil tusschen of , oft , ende ofte?*

A. *Jae* , deze verschillen alle dry : *of* is zoo

40 *Fondamenten ofte Grond-regels*
veel gezeyd als *anders*, ook zoo *niet*: want zeg-
gende : doet de deure toe , of de kinders zullen
op de straete loopen : zoo kan men ook zeggen :
zoo gy de deure *niet* toe doet , zullen de kinders
enz. of zegt men ook in twyffeling : als by voór-
beeld : ik wete niet of gy komen zult.

Oft , wilt zeggen *eene van beyde* , by voór-
beeld : geeft my geld *oft* goed : tapt voór ons
bier *oft* wyn.

Ofte , wilt zeggen , dat de zaeke daer men
van spreekt , al-hoe-wel men die verscheyde
naemen geeft , de zelve is : by voór-beeld : ik
hebbe geleert by den Koster *ofte* Meester van
enz. *ofte* wilt hier zeggen , dat het 't zelve is hoe
men hem noemt , 'tzy Koster , 'tzy Meester.

Verskil tusschen naer , nae , ende na.

V. *Wat verschil is 'er tusschen naer , nae , ende na?*

A. *Naer*, beteekent achter, voór-by, *oft naer* dat
de zaeke daer men van spreekt geschied is : by
voór-beeld : ik zal gaen *naer* dat gy dit gedaen
hebt : ik zal *naer* u gaen : dit wilt zeggen : ik
zal achter u gaen , *oft* , ik zal gaen *naer* dat gy
vertrokken zyt.

Nae , beteekent *tot* : by voór-beeld : ik zal
nae Brussel gaen : men wil hier niet zeggen , dat
men achter Brussel zal gaen : maer , dat men
tot Brussel zal gaen : wy moeten ons hert *nae*
God stieren : dit wil zeggen : wy moeten ons
hert *tot* God stieren.

Na , beteekent *volgens* : by voór-beeld : wy
moeten alle leven *na* het H. Evangelie : wil zeggen :
wy moeten alle leven *volgens* het H. Evangelie :
de kinders moeten hun gedraegen *na* den wil van
hunne ouders : wil zeggen : de kinders moeten
hun gedraegen *volgens* den wil van hunne ouders.

Verskil tusschen dagen ende daegen.

V. Is'er eenig verschil tusschen dagen ende daegen?

A. Ja: *dagen* is het meervoud van *dag*: by voór-beëld: naer vier *dagen* zal ik u betaelen.

Daegen, is imand voór't Recht roepen: by voór-beëld: zoo naer vier *daegen* gy my niet betaelt, zal ik u doen *daegen*.

Verskil tusschen wet, weth, ende wed.

V. Wat verschil is'er tusschen wet, weth, ende wed?

A. Dat *wet* voortkomt van *wetten*, een mes oft iet anders *wetten*: by voór-beëld: *wet* dat mes op den trap.

Weth is de Rechters, de *weth* van eene Stadt oft dorp: by voór-beëld: zoo gy my geen geld geeft, zal ik u voór de *weth* doen daegen.

Wed komt voort van *wedden*: by voór-beëld: *wed* tegen my om eenen schelling, dat ik voór u in de schole zal zyn.

Verskil tusschen houden ende houwen.

V. Wat verschil is'er tusschen houden ende houwen?

A. *Houden*, is iet houden, bewaeren, niet weder-geven: by voór-beëld: ik zal't uw *houden*, tot dat gy 't myn zult weder-geven.

Houwen, is kappen, oft met den sabel slaen: by voór-beëld: hy heeft my het hoofd willen *afbouwen*, maer ik ben het perykel ontvlucht.

Of men erffelijk, sterffelijk, bederffelijk, enz. of wel ervedijk, sterfelijk, bederfelijk, enz. moet schryven.

Hier dient bemerk't, dat men aen alle de woorden, daer men by-woorden van maekt, niet dan de leste letter af doet, ende daer *lijk* in de plaetze stelt, als aen *nyst-spreken*: want me

42 *Fondamenten ofte Grond-regels*
 de leste letter , die de *u* is , daer af-te-doen ,
 ende *lijk* daer in de plaetze te stellen , is het *uyt-*
sprekelijk ; *uyt-drukken* , de leste letter daer af ,
 ende *lijk* in de plaetze gestelt , is *uyt-drukkelijk* ,
 ende diensvolgens , *erven* , *sterven* , ende *bederven* ,
 de leste letters , daer af-gedaen , ende *lijk* in de
 plaetze gestelt , zullen zijn *ervelijk* , *stervelijk* ,
bedervelijk , ende daerom behoort men deze ,
 ende alle andere diergelijke woorden nooyt met
 twee *ff* ; maer met eene *v* te schryven.

Verskil tusschen u ende uw.

V. Is'er eenig verskil tusschen u ende uw ?

A. Zeer groot verskil : *u* beteekent den per-
 soon zelfs , die men aanspreekt : als by voor-beeld :
 dit huys behoort aen *u* : aen wie zult gy dit geven ?

Aen *u*.

Uw is eenen voor-naem , en word altyd ver-
 staen op de zaek daer men van spreekt : als by
 voor-beeld : dit is *uw* huys : dit is het *uw* : ik
 zal *u uw* geld geven.

Nochtans zijn'er zeer vele , die hier geduerig
 komen aen te misschen , schryvende , *u* Vader , *u*
 Moeder , *u* huys , *u* kleed , enz. het gene niet
 kan bestaen : want 't is als of men den Vader ,
 de Moeder , het huys , oft het kleed zelfs aansprak .

Van de voor-naemen mijnen , mijne , ende mijn ,
van uwen , uwe , ende uw , ende meer andere .

Vele zijn'er die aen deze woorden zeer dik-
 wils misschen , gebruykende het een voor het
 ander , schryvende : *myn* broeder , *myn* zuster ,
 ende meer diergelijke , als ook *uw* broeder , *uw*
 zuster , enz. daerom heb ik geoordeelt zeer noo-
 dig te wezen hier van eenen uytleg te doen.

Mynen ende *uwen* moeten alleenelyk gebruykt
 worden voor het mannelijk : *mijne* ende *uwe*

voór het vrouwelijk : *mijn* ende *uw* voór het onpartijdig.

V. *Waer aen zal ik weten wanneer een woórd mannelijk , wanneer vrouwelijk , ende wanneer onpartijdig is ?*

A. Zoo men daer voór kan stellen *den* , dan is het mannelijk , als *broeder* is mannelijk : want men kan zeggen *den broeder* : en daerom behoort men nooyt te schryven *mijn* oft *uw* broeder , maer *mijnen* oft *uwen* broeder : *hoed* is ook mannelijk : want men kan ook zeggen *den hoed* : ende daerom ook *mijnen* oft *uwen* hoed.

Zoo men daer voór kan stellen *de* , is het vrouwelijk , als *zuster* : want men kan zeggen *de zuster* ; ende daerom mag men nooyt schryven *mijn* oft *uw* zuster : maer *mijne* oft *uwe* zuster : *tafel* is ook vrouwelijk : want men kan ook zeggen *de tafel* : ende daerom ook *mijne* oft *uwe* tafel.

Zoo men daer voór kan stellen *het* , is het onpartijdig ; als *huys* : want men kan zeggen *het huys* : ende daerom moet men schryven *mijn* oft *uw* huys : *vuer* is ook onpartijdig : want men kan ook zeggen , *het vuer* ; ende daerom ook *mijn* oft *uw* vuer.

Daer zijn noch vele andere woórdten van dit slach , waer van noch eenige zal laeten volgen , met deze letteren M. voór't *Mannelijk* , V. voór't *Vrouwelijk* , ende O voór't *Onpartijdig*.

M. sijnen.	M. haeren.	M. enen.
V. sijne.	V. haere.	V. eene.
O. sijn.	O. haer.	O. een.
M. geenen.	M. dién.	M. ideren.
V. geene.	V. die.	V. idere.
O. geen.	O. dit.	O. ider.
M. welken.	M. dezen.	M. zulken.
V. welke.	V. deze.	V. zulke.
O. welk.	O. deets.	O. zulk.

Daer zijn noch vele andere van deze soorte van woorden, die de latynen adjectiva noemen, de welke alle op deze voor-gaende maniere verandert moeten worden, als *grooten*, *schoonen*, *klijnen*, *grouen*, enz.

V. H O O F D - D E E L.

Van de stippen.

V. **W** *Aer toe dienen de stippen?*

A. **W** Om de reden, die uyt verscheyde leden bestaen, te konnen onderscheyden.

V. *Hoe veel zijn deze?*

A. Thien, te weten:

, Comma; Semicolon. ! Signum exclamationis ofte verwondering teeken. ? Signum interrogationis ofte vraeg-teeken. : Duplex punctum ofte twee puncta. (Parenthesis) Claudatur-Hyphen oft koppeling. - Divisio ofte verdeeling. ' Apostrophus ofte verkorting.

Uyt-legginge van de vorige stippen.

V. *Wanneer stelt men eenen comma?*

A. Naer eenen oft meer onvolmaekte zinnen; by voor-beeld: ik hebbe gezien eenen grooten, hoogen, ende dikken boom. Ander voor-beeld: naer de kerk gaende, hebbe ik ontmoet eenen mijnder goede vrienden, den welken my gezeyd heeft, dat ik enz.

V. *Wanneer stelt men Semicolon?*

A. Naer wat langer ophoudinge als den comma, en wat minder als den duplex-punctum: by voor-beeld: zeynd Peeter; dat hy my helpe; dat hy my trooste in mijne pijnen; enz.

V. Wanneer stelt men duplex-punctum?

A. Naer eenen volmaekten zin: by voór-beëld: eerst zullen komen vyftig mannen te peerd, alle zeer wel uyt-gedoft: naer deze enz.

V. Wanneer stelt men punctum?

A. Naer eenen volmaekten zin, den welken geheel geëyndigt is, ende men van iet anders begint te spreken; oft dat men geheel ophoud: by voór-beëld: de Misse is zeker geëyndigt: want de kerke is gesloten. Nu gaen ik eene van mijne goede vrienden bezoeken.

V. Wanneer stelt men het signum interrogationis ofte vraeg-teeken?

A. Naer eene vraege: by voór-beëld: is Peeter gekomen? Studeert gy noch? Waerom hebt gy hem geslaegen? Hoe veel geld hebt gy?

V. Wanneer stelt men het teeken exclamationis ofte verwondering-teeken?

A. Naer droefheyd, blijdschap, oft iet dat uyt-roepinge beteekent; en word geneynelijk gestelt achter de woórdekens ach! helaes! ô! wee my! by voór-beëld: ach, wat ongeluk! helaes, wat rampen! ô wat schelm! wee my, ellendigen mensch! enz.

V. Wanneer stelt men parenthesis, ende wanneer claudatur?

A. Parenthesis word gestelt voór, ende claudatur naer eenigen tusschen zin, die by-gebragt word om het voór-gaende, oft volgende, klaarder te doen verstaen, ende nochtans onafhankelijk is van't voór-gaende ende volgende: by voór-beëld: Joannes heeft gisteren (uyt de schoól komende) tijnen boek verloren.

V. Wanneer stelt men hyphen ofte koppeling?

A. tusschen twee woórden, die al-hoe-wel ider iet bezonder bedieden, nochtans alsdan te saemen maer eene zaeke beteekenen; als schoól-meester,

46 *Fondamenten ofte Grond-regels*
munt-meester, onder-meester, boek-kamer, graen-
zolder, letter-konst, enz.

V. *Wanneer stelt men divisio ofte verdeeling?*

A. *Divisio*, de welke in beworp de *byphen* gelyk is, ten zy in de oude duyliche letters, alwaer men voor *divisio* twee schreef kens stelt, als *z*, word gestelt op het eynde van eenen regel, alswanneer daer een woord begonnen word, dat men op den zelven regel niet kan eyndigen, zoo dat men den overschot in't begin van den anderen regel moet stellen; maer dusdanige woorden mogen niet verdeylt worden, dan by syllaben, als by voor-beeld: bestandigheyd: beschaemtheden, enz.

Ook staet te bemerken, dat men geene syllabe mag overdraegen de welke met eene klink-letter begint, als by voor-beeld: vyanden: maer men moet aldan het geheel woord uyt diën regel laeten, oft het zelve verdeylen aldus: vyan-

den. enz.

V. *Wanneer stelt men apostrophe ofte verkorting?*

A. De *apostrophe* word gestelt in de plaetze van eenige letter, die men somtyds, om te verkorten, achter laet.

V. *Zegt my eenige woorden, de welke verkort ende met eene apostrophe geschreven kunnen worden.*

A. *Het, de, daer, des*, enz. want om te schryven *het welk*, mag men schryven, 't *welk*; voor *de andere*, mag men schryven, d'*andere*; voor *als daer*, als'er, voor *des morgens*, 's*morgens*, enz.

V. *Maer waerom stelt gy sommige voor, ende andere naar de blyvende letter?*

A. Om, dat aen ſommige de voórſte, ende aen andere de achterſte letters worden af-gelae-ten, ende de *apostrophe* altyd moet geſtelt worden in de plaetze der achter-gelae-ene letters, als voór *het gene*, 't *gene*; voór *te onthouden*, 't *onthouden*; voór *des avonds*, 's *avonds*; voór *ſy ontnemen*, 's *ontnemen*, enz.

Noch zyn'er woórden aen de welke men doór de *apostrophe*, in't midden eene letter mag uyt-lae-ten, als in *bladeren*, mag men ſchryve *blad'ren*, *veranderen*, *verand'ren*; *ſchranderen*; *ſchrand'ren*, *ydele*, *yd'le*; enz. maer dit is bezonderlyk toe-geſtaen aen de Rym-dichters, en dient om hunne rymen op de maete te brengen.

VI. HOOFD-DEEL.

*Van de Capitael- ofte Hoofd-letters,
ende van de Verkortzelen.*

V. **W** *Anneer moet ik eene Capitael- ofte Hoofd-
letter ſtellen?*

A. Ten eerſten, wanneer gy iet begint te ſchry-ven: ten tweeden, naer eenen punctum, 't en waere diën geſtelt wierde ter oorzaeke van eenige verkortinge, als aen *Eerw.*, alſdan niet, om dat den zin daer niet eyndigt: ten derden, aen eygene naemen, als *Joannes*, *Philippus*, *David*, *Jeruſalem*, *Bruffel*, *Antwerpen*, enz. ten vierden, aen de zaeke, de welke het bewerp van de reden maekt, die men handelt: ende meer andere, die het gebruyk u voorts zal leeren.

*Hier volgen nu de abbreviatiën ofte verkortſelen,
de welke men dikwils vind, bezonderlyk in de oude
drukken, ſchriften, gazetten, met hunne bediedingen.*

ē, en oft ende.

en, ende.

ō, on oft om.

dz, dat oft dit.

hz, het.

B.V. beminden vriend,
oft Vader; ook by
voór-beeld:B.M. beminde moeder
Bex., by exempel.

Excell., excellentie.

K. M., Koninglyke
Majesteit.

dew. de welke.

hetw., het welke.

voorn., voórnoemden.

voorz., voórzieven.

oft voórzeyden.
gem., gemelden.

S. oft St., Sinte.

H., heyligen.

Sr., Sieur, oft Zuster.

Mr., Myn Heer.

Me., Meester, oft
Mevrouwe.

Jouffr., Joufvrouw.

1. C., eerste capittel.

2. v., tweede veers.

3. ſ., derde stelling.

N., eenen verzwegen
naem.

Nota: bemerk.

enz., ende zoo voorts.

&c., Et cætera. *Het
gene beteekent: Ende
het volgende.*N^o., numero oft
number.

N A E M E N

Van de bijzonderste deelen des menschen lichaem, van syne uytwerpsels, ende van het gene den mensch gebruykt.

Deelen des lichaem.

H Ethoofd.	Den navel.
De kruyn.	Den erm.
'T voor-hoofd.	Den elleboog.
De ooren.	De oksels.
De wynbrauwen.	De handen.
De oog-schelen.	Den palm van de hand.
De oogen.	De vuysten.
De oog-appels.	De vingeren.
'T wit van d'oogen.	Het lid van den vinger.
Den neus.	Den duym.
De neus-gaten.	De nagelen.
De wangen <i>ofte</i> kaeken.	De schouders.
Der mond.	Den rugge.
De lippen.	De lendenen.
De tanden.	De billen.
Het tand-vleesch.	Den eêrs <i>ofte</i> aers.
Kiezen <i>ofte</i> mael-tanden	De dyen.
De tonge.	De kniën.
Het verhemeld.	De beenen.
Het kaeks-been.	De kuyten <i>ofte</i> braeyen.
De kinne.	De enkelen <i>ofte</i> knoer-
Den hals.	sels.
Den nek.	De voeten.
De keel.	De vreég.
Den boezem.	De hielen.
De borst.	De teenen.
Den buyk.	De huyd <i>ofte</i> vel.

De inwendige deelen des menschen lichaem.

Vleesch,	spier.	pezen.
been.	vet.	vliezen.

D

50 *Fondamenten ofte Grond-regels.*

Kraek-been.	Ribben.	De hersenen.
Koten.	Ern-pypen.	Knie schyven.
Zenuwen.	Geraemte.	De maege.
Aders.	Het herte.	Den slok-darm.
Slag-aders.	De longen.	De darmen.
Merg.	De lever.	De blaes.
Lies.	De milte.	De strodt.
Bekkenheel.	De nieren.	Bloed.
Rugge-been.	Het bryn.	Gal.

Uytwerpsels.

Nagels.	Drek.	Speeksel.
Hair	Zweet.	Traenen.
Baerd.	Snot.	Etter.
Pis:	Kwyl.	Vocht.

De vyf Zinnen.

Het Gezicht , 't Gehoor , den Reuk , den
Smaek , 't Gevoelen.

Hoedanigheden.

Gezondheyd.	Hooveêrdig-	Zuyverheyd.
Ongezondheyd	heyd.	Nydigheyd.
Ziekelijckheyd.	oortmoedigheyd	Minzaemheyd.
Sterkte, kracht.	Groot.	Afgunstigheyd.
Zwakheyd.	Klyn.	Geedjonstig-
Krachteloos-	deugdelijkheyd	heyd.
heyd	Kwaedaerdig-	Gramschap.
Schoonheyd.	heyd.	Zachtzinnig-
Leelijkheyd.	Beleêftheyd.	heyd.
Lengde.	Onbeleêftheyd.	Nettigheyd.
Kortheyd.	Dikte.	Vuyligheyd.
Gelaet.	Dunnigheyd.	Beschaemtheyd
Rassigheyd.	Zwaerte.	Onbeschaemt-
Traagheyd.	Lichtheyd.	heyd.
Gulzigheyd.	Donkerheyd.	Spaerzaemheyd
Matigheyd.	Vettigheyd.	Verkwistinge.
Gierigheyd.	Magerheyd.	Eerbaerheyd.
Mildaedigheyd.	Onkuysheyd.	Onëerbaerheyd

Gebreken des lichaems.

Rimpels.	Platneuzig.	Kankerachtig- heyd.
Sproetelen.	Slinks.	Graveel.
Ekster-oogen.	Scheel.	Geborstenheyd <i>ofte gebroken</i>
Leep-oogen.	Dwerg.	Waterzuchtig.
Vratten.	Korten-adem.	Geelzuchtig.
Blindheyd.	Beroertheyd.	Slaepzuchtig.
Doofheyd.	Zinking.	Melaetsheyd.
Eenoogig.	Darm-pyn.	Verkoudheyd.
Mankheyd.	Tand-pijn.	Steen.
Stomheyd.	Kortse.	Mazelen.
Gebult.	Jicht.	Pokken.
Kael-hoofdig.	Verstoptheyd.	Overgeving.
Verminkt.	Flaute.	Braking.
Reus.	Razernije	Krauwe.
Geraektheyd.	Dolheyd.	
Lammigheyd.	Zinneloosheyd	

Van de Kleedinge.

Zeyde-laeken.	Lallé.	Neus-doecken.
Zeyde-stoffen.	Jaspé.	Knoppen.
Taffets.	Trijp.	Gespen.
Satijn.	Moor.	Borduersel.
Laken.	Fluweel.	Freniën.
Lyawaet.	Damast.	Kwispels.
Krep.	Goude-laeken.	Kanten.
Schar-laeken.	Zilver-laeken.	Linten.
Barkan.	Serzie.	Strikken.
Hamelot.	Bay.	Galonnen
Borat.	Py.	Nestels.
Droget.	Karzy.	Hoeden.
Katoen.	Fries.	Hoed-band.
Akensay.	Bombazijn.	Muts.
Falic-llot.	Doek.	Kap.
Chamois.	Kamerijks- doek.	Hemd-rol.
Fernel.	Netel-doek.	Broek.
Kalamink.		Kleed.

Wambas.	Wanten.	Poeder .
Lobben.	Moëffel.	Poeder-dooſ.
Zakken.	Sluyer.	Poeder-ſwifpel
Kouffen.	Rokken.	Krollen.
Schoenen.	Stik-lijf.	Spellen.
Kouffe-banden.	Voór-ſchoot.	Maukens.
Muylen.	Trek muts.	Hemd.
Steffen.	Hals-doeck.	Over-hemd.
Leërffen.	Oor-bellen.	Halskens.
Sporen.	Peérle-ſnoer.	Palatiën.
Degen.	Juweelen.	Koëffen.
Mantel.	Ringen.	Japon s-rok
Nacht-tabbaert	Waeyer.	Waggen.
Nacht-rok.	Snuyf-dooſ	Sokken.
Hand-ſchoenen	Zak-uer-werk.	Tabaks-dooſ.

Van de Maecityden , ende de Spyzen.

Maeltijd	Sned ^r -brood.
Eten	Brood-deeg.
Drinken	Koeken.
Middag-mael.	Struyven
Avond-mael.	Waëffelen.
Ontbijt.	Krakelingen.
Gast-mael.	Taerten.
Bruyloft.	Vlaeyen.
Kinder-mael.	Schaepe-vleesch.
Eët-luſt.	Lams-vleesch.
Honger	Offe-vleesch.
Dronkenschap.	Verken-vleesch
Witten-brood.	Kalfs-vleesch.
Terwen-brood.	Gezouten-vleesch ^h .
Roggen-brood.	Hammen.
Gerſten-brood.	Heſpen.
Gedeeffend-brood	Ribben.
Droog-b.ood.	Nieren.
Kruym.	Lever.
Korſt.	Penſen.

Hakfel.	Vleesch-zop.	Gember.
Hamelen-bout.	Warmoes.	Peper.
Schaeps-schou- der.	Boon-zop.	kaneel.
Kalfs-nier.	Ert-zop.	kruid-nagelen.
Worsten.	Kool-zop.	Mostaert.
Benlingen.	Rijs-zop.	Verjuys.
Gebraed.	Selder-zop.	Pekel.
Schaeps-voeten	Melk.	Zout.
Lies.	Room.	Wijn.
Kalfs-kop.	Wey.	Bier.
Schaeps-hoofd.	Pap.	Mée
Spek.	Bloem-pap.	Ipokras.
Verkens-voe- ten.	Boter.	Appel-wijn.
Afval.	kaes.	Brandewijn.
	Eyeren.	Genever.
	kruid-noten.	Azijn.

NAEMEN DER DIEREN.

Vrede Dieren.

Leeuw.	Wolfinne.	Beërken.
Leeuwinne	Wolfken.	Panther.
Leeuwken.	Weer-wolf	Renoceros.
Luypaerd.	Beër.	Tiger.
Wolf.	Beërinne.	Wild-verken.

Wilde Dieren.

Herten.	Eenhorens.	Meër-katten.
Hinden.	Oliphanten.	Wezels.
Haezen.	Buffels.	Otters.
konijnen.	Apen.	kastors.
Vosschen.	Simmen.	Schild-padden.

Huys-dieren.

Peerden.	koeyen.	Schaepen.
Hengsten.	kalveren.	Rammen.
Merriën.	Veersen.	Hamels.
Yeulens.	Runders.	Lammeren
Ossen.	Stieren.	Geyten.

Bokken.	Ezels.	drummedariffē.
Verkens.	Ezelinnen.	Honden.
Biggen.	Muyt-ezels	katten.
Zoggen.	kemels.	katers.

Ongedierten.

Ratten.	Spring-haenen.	Schalbyters.
Muyzen.	Molenaers.	Slekken.
Muggen.	Rispen.	Wand-luyzen.
Wespen	kapellen.	kekels.
Vlooyen	Padden.	Hout-wormen.
Luyzen.	kiek-vorffchen.	Mieren.
Hommels	Blink-wormen.	Oor-wormen.
Biën.	Motten.	Plat-luyzen.
Vliegen.	Spinne-koppen	Macyen.

Slangen.

Aspik.	krokodil.	Hagedis.
Basilifcus.	Draek.	Salmander.
kamelioen.	Water-flang.	kroon-flang.
Adder.	Sprikkel-flang.	hoorn-flang.

Vogels.

Arend.	knenter.	End-vogel.
Havik.	Lijfter.	Water-raef
krem.	Schild-vink.	Pyl-steert.
Sperwer.	Nachtegael.	Water-hin.
Valk.	Cysken.	Spyn-vogel.
Gier- Valk.	Goud-vink.	Zee-duyvel.
Boom-Valk.	Papegay.	Meeuw.
Reyger.	Ekster.	Duyker.
kraey.	Meerle.	Zee-ekster.
Raef.	Uyl.	kivit.
Gier.	Teeling.	kauw.
kicken-dief.	Woulp.	Snep.
Leeuwerk.	Vleder-muys.	Vyg-vogel.
kwik-steert.	Nacht-uyt.	kwakkel.
kanari-vogel.	Steen-uyt.	kalander.
Difsel-vink.	Geyte-melker.	kapoen.

Haen.	Veld-noen.	Struys-voge.
Hinne.	Duyf.	Oyevaer.
Spreeuw.	Tortel-duyf.	Zwaen.
kalkoenschen- haen.	Zwalpaerd.	koekkoek.
Fezant.	Smirl.	Rood-horst.
Hazel-hoen	Tuymelaer.	Pimpel-meeg.
Hortolaen.	Pauw-steert.	kraen.
Mussche.	Topper.	Hoppe.
Gans.	kropper.	Mees.
Weduwael	Smyter.	Pellikaen.
Feniks.	Trap-gans.	Plevier
Winter-koning	Specht.	Moef.
Pauw.	Paradys-vogel.	Grunfel.
Patrys.	Ys-vogel.	Berk-ekster.
	Zwaluwe.	kees-meeg.

V I S S C H E N .

Bleye.	Dolfsjn.	Peerl-moffel.
Elft.	krest.	Omber.
Antiove.	Paling.	Ortie.
Ael.	Steur.	Baers.
Walvis.	Haring.	Schar.
Barbeel.	Bokking.	Roch.
Griet.	Oeter.	Sprot.
Braesslem.	Lamprey.	Vloot.
Snoek.	Zee-krest.	Zalm.
Bot.	Smeérbing.	Bloed-zuyger,
Schol.	Zee-wolf.	Echgel.
Pladijs.	Makreel.	Water-slang.
karper.	Schelvisch.	Tong.
Zee-katte.	Bruyn-visch.	Zecit.
Puyt-ael.	Gulleken.	Truye.
Zee-peerd.	Aberdaen.	Forelle.
Zee-koekkoek.	kabeljouw.	Tarbot.
Zee-ael.	Stok-visch.	krabben.
Grondeling	Mosselen	kekels.
Tonijn.	Molenaer.	Garnaet.

B O O M E N.

Abrikoos-boom
 Amandel-boom.
 Haeg-appel-boom.
 Perzen-boom.
 kerze-boom.
 kricke-boom.
 kastanie-boom.
 kwée-boom.
 Citroen-boom.
 Sorben-boom.
 Dadel-boom.
 Vyge-boom.
 Jujuben-boom.
 Granact-boom.
 Morelle-boom.
 Lamoen-boom.
 Moerbezie-boom.
 Mispel-boom.
 Haze-note-boom.
 Melketons-boom.
 Note-boom.
 Olijve-boom.
 Oranie-boom.
 Pruyn-boom.
 Peer-boom.
 Appel-boom.
 Water-vlier.
 Elzen-boom.
 Ceder-boom.
 Boog-hout-boom.
 Eyken boom.
 kornelle-boom.
 Cipressen-boom.
 Ebben-boom.
 Efsdoorn.

Buken-boom.
 Elien-boom.
 Hulzen-boom.
 Takfus-boom.
 Lauwer-boom.
 kork-boom.
 Larix-boom.
 Ypen-boom.
 Sperre-boom.
 Mast-boom.
 Poppelier-boom.
 Pijn-boom.
 Wilge-boom.
 Linden-boom.
 Berken-boom.
 Abeelen-boom.
 klater-boom.
 Palm-boom.
 Balsam-boom.
 kaneel-boom.
 kappers-boom.
 korael-boom.
 Eglantier.
 Wierook-boom.
 Frambooze-boom.
 Berberis.
 Nagel-boom.
 Brem-bos.
 Mistel-boom.
 kruys-bezie boom.
 Water-bies.
 Mastik-boom.
 Lilach-boom.
 Myrrhe-boom.
 Rozemaryn.

De Boomen beſtaen uyt,

Wortels
Pezen.
Stam.
Hout.
ſchorſe

Takken.
Bladers.
Merg.
Vruchten.
Zappe.

Veld- ende Hof-gewaffen.

Terwe.
Rogge.
Turkiche-ter-
we.
Spelt.
Gerſt.
Rys.
Haver.
Boekwey.
Wikke.
Boonen.
Turkiche-boon-
nen.
Peërds-boonen
Liuzen.
Erten.
Viten.
Lap-boonen.
Alſem.
Anys.
knoflook.
Peterſelie.
Bies-look.
Sperzie.
Artichokken.
Averuyt.
Beete.

Peën.
kervel.
Peitenaeken.
Paddē-ſtoelen.
Suyker-worte-
len.
Suykerije.
koolen.
Bloem-koolen
Savoyen.
Pompoenen.
komkommeren
koriander.
kalbaſſen.
Venkel.
kers.
Charlotten.
Andijvie.
Spinagie.
Aerd-beziën.
Hop.
Latauwe.
krob-falaet.
Meloenen.
Ajuyt.
Raepen, knollē.
Porrye.

Porſelyn.
Radijs.
Peper-wortels.
Wijnruyt.
Boon-kruyd.
Savie.
Aerd-appelen.
Dragoen.
Lavets.
Sulker.
Moer-beziën.
Ael-beziën.
Stek-beziën.
Braem-beziën.
kraeke-beziën
Appelen.
Peëren.
krieken
kerzen.
Noten.
Pruymen.
Perzen.
Abrikazen.
Miſpelen.
Vygen.
kaſtaniën.
Melketons.

B L O E M E N.

Rogge-bloem.	Jonkille.	Paffie-bloem.
Fluweel-bloem.	Oleander.	Roos van jericó
Anemona.	Madelief.	Stok-roos.
kore-bloem.	Narcis.	Mater.
Lente-klokske.	Nagel-bloem.	Aricula.
Verkens-brood	Renonkel.	Vlier-bloem.
Saffraen-bloem	Roos.	Tuylkens.
kroon impe-	Goud-bloem.	Ridder-sporen.
riael.	Zonne-bloem.	Heul-bloem.
Violette.	Tulp.	Penfeel.
Lies-bloem.	Giroffle.	Violier.
Granaet-bloem	Affrikaen.	Siringa.
Lelie.	Boter-bloem.	Mey-bloem.
Hiacint.	kol-bloem.	Pioen.
Jasmijn.	S. Jans-bloem.	Sleutel-bloem.

D E E L E N V A N D E S T A D.

Vesten.	kruys-straeten.	Huyzen.
Mueren.	Merkten.	Herbergen.
Thorens.	kerken.	Paleyzen.
Borst-weeringe.	kloosters.	Wapen-huyzen
Verschanzingē.	kappellen.	Pak-huyzen.
Wyken.	kerk-hoven.	Gast-huyzen.
Straeten.	Parochiën.	Gevangeniſſen.

In de Huyzen vind men ,

Mans.	Plaetsen.	Vloeren.
Vrouwen.	kelders.	Balken.
kinderen.	Zolders	Planken.
Jongmans.	Pompen.	Steenen.
Dochters.	Water.	Yzer.
Beesten.	Beër-putten.	Loot.
kamers.	Regen-bakken.	Deuren.
keukens.	Confooren.	Vensters.
Winkels.	Schouwen.	Gaten.

Borne-put.	kammen	Borstels.
Goten.	Hout.	Schabben.
koten.	kolen.	Thée-pot.
Trappen.	Steen-kolen.	Thée-bakskens
Glazen.	Tort.	Thée-gerief.
Nagels.	Gemul.	Mostaert-pot.
krammen.	Bos-kolen	kruyd-doos.
kalk.	Half-hout.	Peper-bus.
Daken.	Wis-hout.	Olie-pot.
Ribben.	Struyken.	Azijn-pot.
Latten.	Tangen.	Spit.
Raeme.	Schuppen.	Zout-bak.
Sloten	Hangel.	Smout-pot.
Bel.	Vuer-slag.	Zout-vat.
klopper.	schouw-kleed.	Lampen.
Schilderyen.	Roosters.	kandelaers.
Tafels.	Blaes-balch.	Smout.
Stoelen.	Brand-yzer.	keërffen.
Spigels.	Hang-yzer.	Zeep.
kassen.	Solfer-stek ken.	Bekers.
Schrapraeyen.	Blaes-pypen.	Roomers.
kisten.	Stoven.	Glazen.
Schuyven.	Vuer-ketels.	Flesschen
Ledikanten.	Lolle-pot.	Potten.
Bedden.	Vuer-pannen.	Pannen.
Lakens.	stryk-yzers.	Schotels.
Sarziën.	Stellingen.	Lepels.
kuffens.	Eemers	Forchetten.
Peulen.	Tobben.	Taillooren.
Matrassen.	Tonnen.	Tafel-ring.
Gordijnen.	Bakken.	Messen.
Pis-potten.	Beffems.	Servetten.
Wy-water-vat.	Schrobbers.	Ammelakens.
Wiegen.	Schotel-vod.	Bekkens.
Bakel-korf.	Matten.	kabassen.
kinds-korf.	Op-neem-doek	korven.
kak-stoelen.	Hand-doeken.	Manden.

Fondamenten ofte Grond-regels
VAN DE SCHOLEN.

Spellen.	Penne-mes.	Pot-loot.
Lezen.	Papier.	Banken.
Schryven.	Inkt.	Cyfferen.
Voordichten.	Inkt-koker.	Schalie.
Op-zeggen.	Boeken.	Griffie.
Leeren.	Schryf-kas.	Regletten.
Pennen.	Lessenaer.	Bidden.

Ik stelle my voór, dat dit volgende niet min nut zal zyn voór den Leerling, om daer doór alle moeyelyke woórdén te leeren spellen, dan aengenaem aen vele bejaerde personen.

VERDEYLING

V A N D E N

A E R D - K L O O T .

DEn Aerd-kloot is verdeylt in vier deelen ,
te weten : in

Europa , Asia , Africa , America.

E U R O P A .

De voornaemste deelen van Europa zyn ,

Vrankryk.	Italiën.	Denemarken.
Spaniën.	Polen.	Zweden.
Duyts-land.	Engeland.	Grieken-land.

V R A N K R Y K .

Vrankryk is in thien groote , ende in vyf-en-
twintig klijne Landschappen ofte Provintiën
verdeylt.

De thien groote zyn :

Picardiën.	Auvergne.
Normandiën.	Guyenne.
Britaniën.	Langedoc.
Champaniën.	Provence.
Bourgondiën.	Dauphiné.

De bezonderste Steden van deze Landschappen zyn:

In Picardiën.

Amiens.	St. Quintijn.	Laon.
Noyon.	Soisson.	Bauvais.

In Normandiën.

Rouänen.	Evreux.	Lizeux.
Caen.	Dieppe.	Avranche.

62 *Fondamenten ofte Grond-regels*

In Britanniën.

Rennes.	St. Malo.	Vannes.
Nantes.	Dol.	Cornouaille.

In Champagniën.

Reims.	Chalons op Marne.
Troyen.	Retel.
Langres.	Vieri.

In Bourgondiën.

Dijon.	Macon.
Sans.	Auxerre.
Chalon op Saone.	Autun.

In Avergne.

Clermont.	Montferan	Crilliac.
Rion.	St. Flour.	Mauriac.

In Guyenne.

Bordeaux.	Agen.	Cominge.
Auch.	Condom.	Lectoure.

In Langedoc.

Toulouse.	Nims.	Beziers.
Montpellier.	Narbonne.	Alby.

In Provence.

Aken.	Marseliën.	Cisteron.
Arles.	Toulon.	Tarascon.

In Dauphiné.

Grenoble.	Embrun.	Romans.
Weenen.	Valence.	Montelimar.

De klyne Landschappen met hunne Hoofd-steden zyn:

Het Landschap Boulonois. *Bouloniën.*

Het Eyland van Frankryk. *Parys.*

Het Landschap Chartrain. *Chartres.*

Het Landschap le Maine. *Mans.*

Het Landschap van Anjou. *Angers.*

- Het Landschap Tours. *Tours.*
 Het Landschap Beaufe. *Orleans.*
 Het Landschap Nivernois. *Nevers.*
 Het Landschap Forest. *Rouanne.*
 Het Landschap Beaujolois. *Beaujeu.*
 Het Landschap Bessè. *Bellay.*
 Het Landschap Berri. *Bourges.*
 Het Landschap Bourbonnois. *Moulin.*
 Het Landschap Quercy. *Cabors.*
 Het Landschap Limosyn. *Limoges.*
 Het Landschap Saintonge. *Saintes.*
 Het Land van Aunis. *Rochelle.*
 Het Landschap Poitou. *Poitiers.*
 Het Landschap van Angoumois. *Angouleme.*
 Het Landschap van Perigord. *Perigoux.*
 Het Landschap Rouffillon. *Perpignan.*
 Het Landschap Vivarés. *Viviers.*
 Het Landschap Bearn.
 Het Landschap Pau.

De vyfthien Aerds-bisdommen van Frankryk.

Het Aerds-bis-	Dauphiné.	Van Narbonne Van Tours. Van Bourges. Van Rouanen. Van Sans. Van Embrun.
dom van Parys	Van Arles.	
Van Lions.	Van Bourdeaux	
Van Rheyms	Van Auch.	
Van Toulouse	Van Aken in	
Van Weenen in	Provence.	

Deze vyfthien Aerds-bisdommen hebben noch honderd en twintig onderhoorige Bisdommen.

S A V O Y E N.

Chamberi
 Anneci.
 Geneve.
 Rumili.

Monmelian.
 Moutiers.
 S. Jan van Mau-
 riëne.

Het Graeffchap van Bourgondien.

Besançon.

Dole.

Salins.

| Gray.

| Vesoul.

| S. Claude.

L O R R E Y N E N .

ofte Lottharingen.

Nanci.

Mets.

Verdun.

| Toul.

| Marsat.

| 's Hertogenbaet.

Z W I T S E R L A N D .

Zwitser-land is verdeylt in derthien deelen ofte Cantons, waer van zeven Catholyke, ende zes van den ervormden Gods-dienst, zyn.

De Catholyke deelen ofte Cantons.

Lucerne.

Soleuru.

| Fryborg.

| Zug. Swyts.

| Uric.

| Onderwalde.

De deelen ofte Cantons van den ervormden Gods-dienst.

Bern.

Zurich.

| Bazel.

| Schothouzen.

| Glarits.

| Appenzel.

Bont-genoôt Steden.

Sint Gal.

Sion.

| Lofane.

| Constans.

S P A N I E N .

Spaniën is verdeylt in veerthien schoone Landschappen, die sy Koningryken noemen.

Dèze volgende zyn haere naemen, met die van haere Hoofd-steden.

Leon, een Koningryk ende Stad. Voladolit.
Galiffen. Compostelle.

Portugael. *Lissabon. Conimbra. Brage.*
Algarben. *Tavila.*
Andaloufen. *Sevilliën. Cordua.*
Granade, Koningrijk ende Stad.
Murcia, Landschap ende Stad. *Cartagena.*
Valence, Landschap ende Stad.
Cataloniën. *Barcelona. Taragona.*
Arragon. *Saragose.*
Navarre. *Pampeluna.*
Oud Castiliën. *Burgos.*
Nieuw Castiliën. *Toledo. Madrid.*
Majorca, Minorca, de Steden hebben den
zelven naam.

I T A L I E N.

De Landschappen van Italiën, met hunna
bezonderste Steden, zyn deze:

Friuli.

Utina.

De Mark Trevizano. *Venetiën. Padua. Verrona.*

Het Land der Grizons. *Chur.*

Piëmont. *Turin. Versel. Ivrea. Tris. Nichia.*

Monferat. Casal.

Lombardyen. *Milanen. Cremona. Paviën.*

Mantua. Parma. Modena.

Den Staet van Genua. *Genua. Savona.*

Toscanen. *Florence. Luca. Piza. Livorne. Siëna.*

Het Pauzelijk Land. *Peroxa. Orviëtta. Viterba.*

Sivita Vecchia.

Romania. *Boloniën. Ravenna.*

De Mark van Ancona. *Ancona. Lorretten. Urbini.*

Het Roomsche veld. *Roomen.*

Het Hertogdom Spoleten. *Spoleten.*

Het Land van Lavoren. *Napels. Capua. Gajetta.*

Calabria. *Cosenza. Reggio.*

Het Land van Otranto. *Otranto. Tarento.*

Het Hertogdom van Barri. *Barri.* E

66. *Fondamenten ofte Grond-regels*
De Poeillie. *Menfredonia. Luceria. Abruzzo.*
Benevento. Aquila.

By-naemen van de voornaemste Italiaensche Steden

Heylig Roomen.	Schoon Florencen.
Edel Napels.	Vet Boloniën.
Ryk Venetiën.	Oud Ravennen.
Hoogmoedig Genua.	Geleerd Padua.
Groot Milanen.	

S I C I L I E N.

Desselfs schoonste Steden zyn deze :

Palermo.	Catanea.	Trapani.
Messina.	Siracusa.	Konings-berg.

S A R D I N I E N.

Calier. Saffer.

E N G E L A N D.

Desselfs vermaerdste Steden zyn deze :

Londen.	Bristol.	Gattelberg.
Glocester.	Oxford.	Barwik.
Dorchester.	Kambrits.	

S C H O T - L A N D.

Edenburg, Glaskou, Sint Andries, Aberdeen.

I E R L A N D.

Almach. Dublyn.

D E N E M A R K E N.

Desselfs Hoofd-stad is :

Koppenhagen.

Z W E D E N.

Desselfs Hoofd-stad is :

Stokholm.

N E D E R - L A N D .

Dit Land is in verscheyde Landschappen verdeylt, waer van dit de naemen zijn, met die van hunne beroemste Steden.

Het Graefschap van Vlaenderen. *Gent. Brugge. Doornik. Kortryk. Douay. Ryssel. Iperen. Nieuwpoort. Duynkerken. Ostende. Grevelinge.*

Het Graefschap van Artois. *Atrecht. Hedyn. Sint Omer. Arië. Betunen.*

Het Graefschap van Henegouw. *Bergen in Henegouw. Valencyn. Kameryk.*

Het Graefschap van Namen. *Namen.*

Het Hertogdom, ende de Stad van Luxemborg. *Diedenhoven. Sedan.*

Het Hertogdom, ende de Stad van Limborg.

Het Hertogdom van Brabant. *Antwerpen. Brussel. 's Hertogen-bosch. Loven. Breda. Lier. Mechelen.*

Zee-land. *Middelborg. Vlissingen.*

Holland. *Dordrecht. Amsterdam. Leyden. den Haag. Haerlem.*

Het Eyland Texel.

Het Landschap, ende de Stad van Uytrecht.

Het Hertogdom, ende de Stad Gelder. *Ruremonde. Deventer. Leeuwaerden.*

Het Landschap, ende de Stad Zutphen.

Het Landschap, ende de Stad Valkenburg.

Het Landschap, ende de Stad Over-yssel.

Vrieland.

Groeningen.

D U Y T S - L A N D .

Syne Vorstendommen, Aerd-bisdommen, ende Landschappen, met hunne voór-naemste Steden.

Het Land van Luyk. *Luyk. Boñillon.*

Het Aerds-bisdom van Keulen. *Keulen Bon.*

Het Aerds-bisdom van Trier. *Trier. Kobelens.*

68 *Fondamenten ofte Grond-regels*
 Het Aerds-bisdom van Ments. *Ments. Assenberg.*
Eilas. Kolmar. Straetsborg. Baden.
 Het Land van Brisgou. *Friborg. Brisak.*
Zwaben-land. Ausborg. Ulm.
 Het Hertogdom van Wirtemberg. *Stutgaert.*
Tubingen.
 Franken-land. *Wisborg. Frankfort aen de Meyn.*
Neuremberg. Hamborg.
 Den Paltz. *Heydelberg. Manbeym. Philipsborg.*
Frankendael. Worms. Spiers. Doerlag.
 Beyeren. *Muncken. Ingolstad. Regensborg. Passan.*
Saltsborg, Aerds-bisdom.
 Het Graefschap Tirol. *Insprug. Trenten.*
 Het Hertogdom Krain. *Laubach. Karintia.*
Klagenfurt. Stiermark. Gratz.
 Oostenryk *Weenen. Lintz.*
 Bohemen. *Praeg. Pilsen. Eger.*
 Moraviën. *Olmus. Brin.*
 Silesiën. *Breslau.*
 Lusatiën *Gorlitz.*
 Het Markgraefschap van Brandenburg. *Brandenburg.*
Frankfort aen den Oder. Berlin.
 Pomeran. *Stetyn.*
 Het Hertogdom van Mekelenborg *Lubek.*
Rostok. Wismar. Holsteyn. Hamborg.
 Het Hertogdom van Lünenborg: *Lünenborg.*
 Het Aerds-bisdom van Bremen. *Bremen.*
 Westphalen. *Munster. Dortmund. Paterborn.*
Ozenbrugge.
 Het Hertogdom van Kleef, en Gulk. *Kleef.*
Wezel. Gulk. Aken. Emmerik.
 Hessen-land. *Kassel. Marburg. Fulden.*
 Thuringen. *Erfort. Weymar. Meyssen. Leypfich.*
 Saxen. *Dresden. Maegdenborg. Wittemberg. Hal.*
 Het Hertogdom van Bronswyk. *Bronswyk.*
Halberstad.

der Neder-duytſche Spel-konſt.

69

H O N G A R Y E N.

In Opper-Hongaryen.

Presborg. Warandyn. Kaſſouw.

In Neder-Hongaryen.

Raeb. Gran. Kommorra. Vyf-kerken. Buda.
Belgrade.

D A L M A T I E N.

Sebenico. Spalata. Schodra. Ragufa. Zara.

G R I E K E N - L A N D.

Teffalonica. Durazzo. Kroya. Konſtan-
tinopelen. Adrianopelen.

Z E V E N - B E R G E N.

Hermanſtad. Klaufemborg.

P O L E N.

Krakou. Poſnan. Lublin.

P R U Y S S E N.

Dantzik. Bruynsberg. Koningsbergen.
Waerſchouw.

M O S K O V I E N.

Moskou.

A S I A.

Aſia is in vyf deelen verdeylt, als in Tarta-
ryen, ofte het Keyzerryk van den grooten
Cham: China: Perſiën ofte het Keyzerryk van
den grooten Sophi: Indiëa: ende de onder-
hoirige Landen van den grooten Turk.

T A R T A R Y E N.

De Hoofd-ftad is Kambala.

C H I N A.

Pekin. Nanquin. Quinsay.

I N D I E N.

Goa. Kochin. Mallakka. Siam.

P E R S I E N.*De Hoofd-stad is* Hispahan.**T U R K Y E N.**

Natolia.	Famagusta.	Antiochiën.
Trebifonde.	Siriën.	Damascus.
Smirna.	Aleppo.	Jerusalem.

A F R I C A.*De deelen van Africa zyn:***E G Y P T E N.**

Alkayro. Alexandria. Damiatën.

B A R B A R Y E N.

Algiers. Tunis. Tripoli. Bona.

M O O R E N - L A N D.

Marokko. Fez.

A M E R I C A.*Deffels voórnaemste deelen zyn:*Canada ofte nieuw Vrankryk. De Virginis.
Florida.**M E X I C O.**

Bresiliën. Peru. Chili. Paraiba.

DE VOORNAEMSTE EYLANDEN

Engeland.	Ceylon.
Ierland.	Nieuw Ginée.
Madera.	De Philippifche Eylan-
De gelukkige Eylanden	den.
De Eeylanden van de	De Moluksche Eyländē
groen Kaep.	Sumatra.
Madagaskar ofte het Ey-	Japan , <i>het grootste van</i>
land van St. Laureys.	<i>alle de Eylanden.</i>

*In de middelandfche Zee zijn deze de
voornaemste.*

Cypres.	Malta.	Majorca.
Candia.	Corfu.	Minorca.
Rhodes	Siciliën.	Ebusus.
Sardiniën.	Korfica.	Cadix.

DE BEZONDERSTE REVIEREN ofte STROOMEN.

In Vrankryk.

De Seine.	De Saône.	De Durance.
De Loire.	De Rhone.	De Droume.
De Marne.	De Here.	

In Spaniën.

De Iber.	De Doeërus
De Guadalquivir.	De Minko.
De Tagus	De Mondego.

In Engeland.

De Teems. De Severn.

In Nederland.

De Maes. De Moezel. De Schelde. De Lis.

In Daytland.

Den Rhyh.	} dert, ende de Elve word ge- naemt.	De In'
De Meyn.		De Niper.
De Wezer, die		De Taynas,
alwaer sy wy		die Asia van
der word, van		Europa scbeyd.
naem veran-	De Wixtel.	
	De Lek.	
	Den Dónauw.	

In Italiën.

De Pö,	} Den Tifinus.	} De Ets.		
Den Tiber.			De Adda.	Taverone.
De Doriëta.			Den Ollius.	Garigliano.

I N A S I A.

De Ganges. Den Indus. De Euphrates. Den Tiger

I N A F R I C A.

De Nyl. De Niger.

I N A M E R I C A.

De Riviert van St. Laureys. De Marajon. Den
Zilveren Vloed, de Spaniaerden noemen die
Rio de la Plata.

M E I R E N.

*In Italiën.**T Meir van Magior. } Van Garda.
Van Como. } Van Isko.*In Zwitser-land.*Het Meir van Constants } Van Zurich.
Van Nieuwkaedel. } Van Lucerne.*In Savoyen.**T Meir van Genève. } Van Burget.
Van Anneci. } Schön-waters Meir.Daer zijn noch vele andere Meiren in andere
verre af-gelegene Landen, die ik, om kortheyd
wille, naer-laete,

ONDERRICHTINGE

O M

BRIEVEN TE LEËREN SCHRYVEN.

V. *W* *At is eenen Brief?*

A. *W* Eene ontbiedinge van sijne begeërte, de welke men doôr't schryven te kennen geeft.

V. *Is'er meer dan eene soôrte van Brieven?*

A. Daer zijn verscheyde soôrten, als, Brieven van verzoek, van gebieden, van gediensligheyd, van berispinge, van troost, van geluk wenschinge, van handel, enz.

V. *Wat moet men in acht nemen in't schryven van eenen Brief?*

A. Voôr eerst, den staet, ende de hoedanigheyd van den persoon aen den welken men schryft.

Ten tweeden, wat slach van Brief men wilt schryven.

Ten derden, dat men voôrzichtich zy in't schryven, bezonder in zaeken, van belang: want Brieven kunnen lang bewaert worden.

Ten vierden, dat men een afschrift houde van sijne Brieven: op dat men altyd kan thoonen wat men geschreven heeft.

Ten vyfden, dat men nooyt vergete sijnen Brief te dag-teekenen, daer by stellende den naem der Stad oft plaetze, daer men uyt schryft.

Ten zesden, dat men in't beginsel, ende in't eynde van den Brief, na de hoedanigheyd van den persoon aen den welken men schryft, sijnen eer-tytel stelle, diën alleen stellende, zoo gy uyt de volgende Brieven zult kunnen bemerken.

Ten zevensten, dat men ook nooyt vergete den Brief te onder-teekenen met sijnen naem.

Ook moet men acht nemen, dat als men

ſchryft aen perſoonen van eenig onderscheyd, men alſdan behoort ſuyver papier te gebruyken.

V. Hoe veel deelen heeft eenen Brief?

A. Dry : te weten : het exordium ofte beginſel, het welk moet beſtaen uyt eer-biedingen, beweég-redenen, oft klachten, enz. Het corpus ofte het lichaem, het welk behoort te bevatten de zaake daer men om ſchryft. Ende het ſlot, het welk moet beſtaen uyt eene beleéſde ſluit-redeu, als offer van dienſt, verzekeringe van liefde, genegentheyd oft vriendschap, groeteniſſe, enz.

V. Moet men tot eenen Brief meer papier gebruyken, dan men kan beſchryven?

A. Men moet altijd een half blad daer toe nemen, alwaer't dat men maer dry regels te ſchryven en had.

V. Zoo men eenen Brief gaet ſchryven, behoort men dan van boven aen't papier te beginnen?

A. Men behoort den eer-naem voór-af te ſtellen, twee oft dry vingeren van het boven-eynde van't papier, ende alſdan wederom eene ruymte laeten tuſſchen het beginſel des Brief: ende hoe meer eer men imand wil bewijzen, hoe grooter men deze ruymte moet laeten.

V. Gy hebt gezeyd, dat men nooyt mag naer-laeten den Brief te dag-teekenen, ende den naem der plaetze, waer uyt men ſchryft, daer by te ſtellen: maer zegt my waer die behooren te ſtaen?

*A. De gewoonte is altijd geweéſt, die boven aen in den hoek van het papier, ter rechter-hand, te ſtellen: maer nu word het algemeyn gebruyk, dat men die ſtelle naer het eynde des brief, onder den eer-naem, ter linker-hand. *vergeten den brief met ſijnen naem te onder-teekenen: waer behoort men dién te ſtellen?**

V. Ook hebt gy gezezt , dat men nooyt mag

A. Ook naer het eynde des brief onder den eer-naem , maer ter rechter-hand ; daer altijd voór stellende deze oft diergelijke beleefde woorden : *U-L. ootmoedigsten ende onderdanigsten Dienaer : U-L. dienstwilligen dienaer, oft vriend :* zoo gy alles uyt deze volgende Brieven zult kunnen leeren.

I. Brief aen eenen vriend , om te vernemen nae sijne gezondheid.

Beminden Vriend ,

U We lange afwezentheyd dwingt my t' uwaerts te stieren deze weynige letters , om te vernemen nae uwe gezondheid : ik ben meer als verplicht deel in de zelve te nemen , aengezien ik noch indachtig ben de wel-daeden , die ik van u genoten hebbe , zijnde als nu , ende altijd bereyd in alle gelegentheden die zig zullen verthoonen , te vergelden de vriendschap , die ik zonder verdiensten zoo overvloedig van u ontfangen hebbe : waerom ik my gelukkig zal achten , zoo ik de gelegentheyd vinde om aen den minsten van uwe Familie , eenigen dienst te kunnen bieden : nae welke gelegentheden grondhertig verlangende , blyve met alle mogelyke eerbiedigheyd, ende teekens van vriendschap,

Beminden Vriend ,

Antwerpen s.
January 1757.

U-L. ootmoedigsten ende
getrouwen dienaer N N.

Antwoord op den voorgaenden.

Geëerden Vriend ,

UWen Brief van den 5. dezer maend , is my zeer wel geworden , zijnde aen U-L. op het hoogste verplicht over het deel dat gy zijt nemende in mijne welvaerentheyd: U-L. moet verzekert zijn , dat ik , benevens geheel mijne Familie , noch alle zijn om U-L. dienst te bieden in alle voor-vallen, daer in U-L. onszult bekwaem vinden: gelieft dan , hoe eer hoe liever , my te bezorgen de gelegentheyd om aen U-L. met werken te kunnen bethoonen , het gene ik hier met woorden ben zeggende ; te weten: hoe zeer ik ben , ende alle mijn leven wensche te zijn ,

Geëerden Vriend,

U-L. Dienst willigen Dienaer.

Mechelen 12. Jan. 1757.

NN.

~~0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000~~

III. Brief.

Klacht aen eenen vriend over sijne lange stilzwijgentheyd.

Mynen Vriend ,

TWyffele grootelijks of ik noch onder uwe vrienden gerekent worde ; aengezien het over 't jaer geleden is , dat ik d'eer niet heb mogen genieten van uw' hand eene letter te zien , veel min eene groetenisse te ontfangen: dit doet my

met reden ook twijffelen , of ik misschien aen U-L. eenig misnoegen heb veroorzaekt : is't zoo , weest verzekert , dit buyten mijne wete geschied te zijn ; verzoekende , doer eene letter van uw' hand , my hier van kennisse te geven : op dat ik my doer goede reden hier van mag verontschuldigen : zoo niet , laet my weten of ik my noch onder uwe vrienden mag rekenen , die voer dezen zoo groote gunste van u genoten hebbe : ondertusschen blyve ik verhoppen , dat gy my deze gunste , van my een letterken te schryven, niet zult weygeren ; my verplichtende U-L. in alle voervallen dienst te bieden , is't zaake U-L. gelieft te aenveerden voer den minsten van uwe dienaeren , die zig onweerdig derft noemen,

Mynen Vriend ,

Antwerpen den
5. Feb. 1757.

U-L. Alder-getrouwsten
Dienaer N. N.

I V. Brief.

Antwoord op den voer-gaenden:

Getrouwen Vriend ,

T Is op heden dat ik uwen klacht-brief ontfangen hebbe, die met reden my beschuldigt, als zijnde eenen die geene vriendschap wilt onderhouden : weest verzekert , beminden vriend , dat ik u nooyt uyt mijne gedachten

gestelt hebbe: maer de menigvuldige bezigheden hebben my menig-mael tegen mijnen dank wederhouden: (*hier kan men ook andere redens, die de oorzaeke van de stilzwygentheyd zouden kunnen geweest hebben, schryven*) doch, ik verplichte my U. L. voortaan teekenen van vriendschap te geven, en niet meer zoo veel tyd met u in stilzwygen doort-te-brengen: maer in tegendeel, aen U. L. te schryven, zoo dikwils den tijd, ende de gelegentheyd my dit zullen toelaeten: op dat ik hier doort te meerdere gelegentheden mag vinden, om aen U. L. te verzecken hoe zeer ik ben,

Getrouwen Vriend,

Brussel den 6. Feb.
1757.

U. L. onderdanigsten
Dienaer N. N.

V. Brief

Van gelukwenschinge.

Myn Heer,

HEbbe een overgroot genoeg geschept uyt de tidinge, die my dezer dagen is toegonden, waer uyt ik verstaen hebbe (*hier zegt men de zaeke, waer over men geluk wenscht*) waer mede ik U. L. uyt'er herte ben gelukwenshende: zoude geerne mijne blydichap hier over aen U. L. bethoonen: maer en vinde geene

woorden over-een-stemmende met mijne meyninge, derhalve laete het aen de aenmerkingen van u zelve, mits aen U-L. bekend is de groote genegentheyd, die ik tot U-L. ben draegende: voorts hope, dat den Heere U-L. noch met meerdere zegens zal begunstigen, ende aen my zal beschikken menigvuldige gelegentheden, om aen U-L. te kunnen bethoonen met wat genegentheyd ik ben,

Myn Heer,

Gent den 19 Feb. U-L. goedhertigen Dienaer
1757. N. N.

VI. Brief
van Vertroufinge.

Myn Heer,

DE bezoeking, die den Almachtigen God sijne vrienden t'huys zeynd, met hun te berooven van hunne liefste zaeken, zijn om hun opte-wekken tot meerdere verdiensten ende volmaktheyd; ende zijn ook bijzondere teekens van sijne liefde tot ons. Dit gebeurt nu aen U-L. doer (hier zegt men de zaake, waer over de droefheyd is) ik bekenne, dat het verlies zeer groot is, ende de droefheyd; die ik'er over gevoele, verdobbelt zig doer't overdenken van uwe

Smerte. Maer , gelijk het maetig droef zijn in zoodanige toevallen eene menschelijke plicht is , zoo zoude het onmaetig weenen een teeken van gebrekelijckheyd zijn in uwen zeer geachten persoon : daerom laete my vastelijk voórstaen , dat U-L. deze droefheyd wat zal aen d'een zeyde stellen , met een kloek gemoed ontfangende dezen slag van de hand Gods, met zoodanig geduld , als eenen edelmoedigen Christenen behoort. Zal den Heere bidden , dat hy U-L. deze schade gelieft te vergoeden met zoodanig geluk als U-L. zoude kunnen wenschen : afbrekende kus ik met eene hertgrondige genegentheyd uwe handen , en blijve diën , die met alle vermogen altyd , ende in alle voórvallen zal zijn ,

Myn Heer ,

Brussel den 11.
Jan. 1757.

U-L. DW. Dienaer
N. N.

VII. Brief.
Van de zelve soórt.

Myn Heer ,

HOe-wel de smerten der ziele , de wonden des lichaems gelyk zijn , die men eenigen tyd moet laeten uyt-bloeden eer men die verbind , zoo heeft nochtans het vertrouwen , dat ik hebbe , dat de reden U-L. zal toebrengen de

genees-middelen, die andere van den tyd nemen, my deze plicht-pleginge doen doen. Ik zal U-L. niet voór oogen stellen d'onstantvastigheden der wereldsche zaeken, die ons verzekeren, dat'er geen genoeg d'uerende is; maer U-L. noodigen, om te gaen tot den God der vertroosting, om aldaer die te vinden, die aen U-L. noodig is; verzekert zijnde, dat is't zaeke U-L. zich met goed betrouwen tot hem keere, daer ik geensints aen twyffele, geene zal ontbreken; ja zelfs, boven de vertroosting, noch grooten voórspoed zult ontfangen: voorts verhope, dat U-L. in dezen voór-val aen den Alder-hoogsten eene proef zult geven van uw gedult in het verlies van wereldsche, ende vervolgens vergangelijke zaeken, waer voór uyt gantscher herte is biddende die zich met alle eerbiedigheyd noemt,

Myn Heer,

Mechelen 12. Jan. U-L. ootmoedigsten ende
1757. minsten Dienaer N. N.

~~-----~~

VIII. Brief, wenschinge van een gelukkig
nieuw-jaer ende salig Hoogtyd.

Myn Heer,

DE plicht ende vriendschap, waer mede ik aen U-L. verbonden ben, laeten my niet toe deze heylige dagen te laeten voór-by gaen, zonder aen U-L. mijne eerbiedigheyd te bewy-

F

zen, endete wenschen, dat U-L. deze gelukkig
modgt door brengen: ik bidde U-L. in deze myne
plicht-pleging meer te willen letten op mijne
teere genegentheyd t' uwaerts, als op de gemeyn-
ne gewoonte, met de welke ik blyve,

Myn Heer,

Antwerpen den U-L. toegenegenen Dienaer
13. Jan. 1757. N. N.

IX. Brief,

Wenschinge van een zalig Nieuw-jaer
van den Zone aen sijne Ouders.

Alder-liefste Vader ende Moeder,

N Ademael ik nu door Gods geheugenisse
het oud jaer ten eynde gebragt hebbe, ende
nu wederom in het nieuw gaen treden, zoo
is't mijne schuldige plicht U-L. kennisse te
geven van mijn gedrag ende voortgang, te
saemen om aen de zelve te voldoen, ben
ik schuldig U-L. beyde hertgrondelijk te
wenschen een geluk-zalig Nieuw-jaer, God
biddende ende smeekende, dat hy U-L. noch
verleene vele gezonde ende gelukkige jaeren
in rustigen ouderdom, tot welstand, niet alleen
van my, naer ook van alle mijne Broeders ende
Zusters. Wat aengaet mijnen voortgang ende
gedrag, hier van zal mijnen Meester aen U-L.
deel geven, zoo haest hy de eere zal hebben
van U-L. te zien ende te spreken: want den
lof die men zich zelve toeschryft, stinkt in

den eygen mond : maer t'huys gekomen zijnde , zal trachten blijk te geven , dat ik nog tyd , nog geld verkwift hebbe : waer over , zoo ik hope, U-L. ten uysterste zult voldaaen zijn. Is'er, iet van uw' bevelen , zijt zoo goed te gebieden die zich met alle onderdanigheyd teekent te zijn ,

Beminde Vader ende Moeder ,

Lier 15. Jan. 1757. U-L. ootmoedigsten Zone
N. N.

Zal hier noch laeten volgen eenige
Obligatiën ende Quittantiën.

*Obligatie van op Crediet gekochte
Koopmanschappen.*

IK onderschreven bekenne ende beleyde waerlijk schuldig te zijn aen Sr. N. de somme van dry-honderd guldens loopende geld , ende dat voór zekere koopmanschappen , die hy my verkocht ende geleverd heeft : welke somme ik aen hem belove te betaelen heden in dry maenden , alles zonder argelift oft bedrog , in teeken der waerheyd hebbe hier onder mijnen naem gestelt.

Actum Antwerpen 17. January 1757.
N N.

*Obligatie van geschoten Geld , met belofte
van intrest.*

IK onderschreven bekenne schuldig te zijn aen Sr. N. de somme van duyzend vyf-honderd

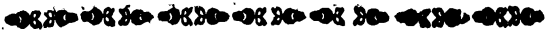
guldens wissel-geld , die hy my wettelijk ende deugdelijk in gemunte penningen geschoten heeft , ende waer van ik belove aen hem te betaelen den intrest ten advenante van dry ende een half per cento 's jaers , ook wissel-geld , beginnende te rekenen van dato dezer. Actum in Antwerpen dezen 18. January 1757.

N N.

Quittantie van den Intrest van eene Rente.

Ontfangen van Sr. N. de somme van dertig guldens courant geld , in voldoeninge van een jaer intrest van eene Rente van duyzend guldens wissel-geld Capitael , specialijk bezet op sijn Huys gestaen in de Keyzer-straete , genaemt den wereld-bol , verlichenen den negen-en-twintigsten December zeventhien-honderd zes-en-vijftig. Dezen 19. January 1757.

N N.

Quittantie van Huys-huer.

Ontfangen van Sr. N. de somme van tsestig guldens , in voldoeninge van een Jaer Huys-huer , verschenen te Kerstmisse zeventhien-honderd zes-en-vyftig.

N N.

Quittantie van Huys-huer , met afstrekkinge van den twintigsten penning.

Ontfangen van Sr. N. de somme van dry-en-dertig guldens , ende daer by twee guldens voor mynder helligt in den twintigsten penning , te saemen de somme van vyf-en-dertig guldens , in

voldoeninge van een half-jaer Huys-huer , ver-
schenen te Sint Jan zeventhien honderd zes en
vyftig.

N N.

Quittantie op rekeninge.

O Ntfangen van Sr. N N. de fomme van
honderd ende dertig guldens , op kortinge van
eene rekeninge van aen hem geleverde goede-
ren, bedraegende in't geneel de fomme van twee-
honderd ende negentig guldens , zoo dat daer
nu noch blyft refteren de fomme van honderd
zestig guldens.

Actum Antwerpen 20. Feb. 1757.
N N.

*Nota : Zoo men onder op eene Rekeninge quit-
tantie schryft , zoo stelt men aldus :*

Den inhoud dezer aen my voldaan den
21. Feb. 1757.

N N.

REGELS

VAN DE

WEL-GEMANIERTHEID.

V. **W** *Aer in bestaet de wel-gemaniertheyd ende wel-leventheyd van eenen Jongeling?*

A. Deze bestaet in zig altyd ende in alle gezelschappen beleefdelyk ende ootmoedelyk te gedraegen, alle menschen eerende, ende zich altyd achtende van de minste te zijn, volgens den raed van't H. Evangelie.

V. *Zijn'er geene besondere regels van de Wel-gemaniertheyd?*

A. Verſcheyde, die ik u hier in't kort zal voorstellen: voor eerst moet gy in acht nemen nooyt, oft zelden in een gezelschap te spreken, 't en zy dat gy gevraegt oft aengesproken word: want veel spreken is eene groote ongemaniertheid voor jonge lieden, ja zelfs voor bejaerde personen: wœt gy niet waerom God u heeft gegeven twee ooren, twee oogen, ende maer eenen mond? Om dat gy twee-mael zoo veel hooren ende zien, dan spreken soud: den Wyzen-man zegt: dat eenen zot zelfs voor wys gehouden word, als hy zwijgt: hoe meer gy spreekt, hoe meer een ander profyt doet met uwe woorden.

Leert dan zwygen, zoo zult gy van spreken geen hinder krygen.

Ten tweede: als imand u aanspreekt, iet vraegt, oft iet geeft, doet altyd uwen hoed af, tot beneden, ende niet als of gy slaegen wilde.

Ten derden: gy moet altyd mer twee woorden spreken, niet ja, neen; maer ja, Vader, Moeder, Meester, Myn Heer, Mevrouw, enz.

Ook moet gy wel letten, dat, als gy imand groet, gy niet staet als of gy eenen pael in uw lichaem had, maer dat gy u zelven boogt, stellende uw recht been achter het slink.

Voorders moet gy wel letten, dat als gy met imand, die meer is als gy in staet, oft ouderdom, oft zelfs u gelyk is, gaet oft wandelt, die op de rechte-hand stelt; is't dat gy met dryen gaet, zoo begeeft u op de slinke-hand, stelt in't midden, die de meeste eere weêrdig is, den derden op de rechte-hand.

Ook moet gy letten, dat als gy met imand in een huys, oft Kerke wilt gaen, gy diën, die de meeste eere weêrdig is, altyd laet voôr-gaen.

Aen een huys naekende, waer gy met andere persoonen wilt ingaen, zoo begeeft u eenige stappen voôr-uyt om alzo voôr de andere te kunnen bellen.

Is't zaeken gy imand, oft verscheyde persoonen wilt in uw huys leyden, zoo doet de deure open, u boogende, presenteert den ingang; blyvende zoo lang staen tot dat den lesten binnen is. Het zelve moet gy doen in't uyt-gaen.

Zoo gy imand uyt-lact, moet gy wel letten, dat gy de deure niet haestig achter hun toe-sluyt; maer wachten tot dat sy uyt uwe oogen, oft wat verre wech zyn.

Als men zelf uyt-gelaeten word, zoo zal men, buyten de deure zynde, zich noch eens om-keeren, ende de reverentie maeken.

Ook staet te bemerken, dat als gy met imand gaet oft wandelt, ende daer imand komt, die uwen vriend aenspreekt, gy alsdan moet aen d'een zeyde gaen, om aen hun de vryheyd niet te benemen, tot dat gy geroepen, oft by hun verzocht word; wanneer men noch schuldig

is zyn zelven eenigints te excuseren.

Ook is het eene ongemaniertheyd, dat als imand bezig is met lezen, schryven, oft geld te tellen, men zich daer by voegt, voór aaleer gy daer toe verzocht oft gecommandéert zyt.

Als men by imand in eene kamer gaet, behoort men nooyt recht daer binnen te loopen, maer men moet voór de deure blyven staen, tot dat men eerst geklopt, en gevraegt heeft of er geen belet is, noemende den naem, oft eer-tytel van den genen, die daer binnen is.

Als gy nu binnen zyt, zult gy eerst uwe eerbiedigheyd thoonen, ende alsdan uw belang zeggen: ende is't dat gy in eene Kamer by andere vrienden geleyd word, zoo moet gy het geheel gezelschap groeten, ende u wel wachten, dat, is't zaeken gy daer eenen besonderen vriend ziet, gy alsdan niet roept, oft schreeuwt van verre; maer by hem gaet, om hem te vraegen nae den staet van sijne gezondheid.

Ook moet gy, in een gezelschap zynde, u wachten, dat gy nooyt den eersten gaet zitten, maer moet wachten tot dat de andere gezeten zijn: ende waer't zaeken men u de eerste plaetse wilde geven, zoo zult gy die beleefdelyk trachten te refuseren: is't by aldiën die plaetse u toekomt, zoo zult gy die met eerbiedigheyd aennemen, daer altyd wel dient op gelet te worden.

'T is ook eene groote onbeleeftheyd, te spreken in imands reden: is't dat imand iet vertelt, oft zegt, zoo moet men hunne reden geheel laeten uyt-zeggen; is't dat de zaeke anders is, dan sy die vertelt hebben; zoo en mag men daerom niet zeggen, *'t en is zoo niet*: maer men moet zeggen: met u wel nemen, myn Heer, ott Jousvrouw, daer zyn die, oft die omstandighe-

den by : want het dient beter te zwygen , dan imand beschaemt te maeken , veel min noch mag men zeggen : *gy liegt* , oft , *'t is niet waer* : maer zegt : ik vraege excusie , mijn Heer , de zaake is aldus.

Als gy met eenen vriend aen't vier zit , zoo moogt gy nooyt met uwe ermen leunen op den stoel ; nooyt met de beenen over mal-kanderen zitten ; nooyt met het vier , oft met de tange spelen ; nooyt in't vier , oft in de Kamer spouwen , maer in uwen neus-doek ; ende is't dat den vriend het vier wilt op-stoken , dan poogen zich om het zelfs te doen , ende zeggen : met u wel nemen ; doch , men moet altijd den Meester Meester in sijn huys laeten.

Ook mag men nooyt in imands tegenwoordig-heyd sijne nagelen korten , geeuwen , oft rekken ; ende is't dat men sijnen neus wilt snutten , zoo moet men sijnen hoed , oft een deel van sijnen Surtout , oft Mantel daer voór-houden : is't dat gy genegen zyt om te niezen , zoo houd ook altyd iet voór uwen mond ende neus.

Dit zijn eenige regels van de wel-gemaniert-heyd , waer naer gy u dient te gedraegen.

V. Maer kont gy my noch niet eenige regels voór-schryuen hoe men zig aen't tafel behoort te gedraegen.

A. Jae , deze volgende : ten eersten : als gy van imand ter maelyd genood word , zoo moet gy u zelven eerlyk toeschikken ; op dat gy uwen vriend geene schand aendoet.

Als gy in de Kamer komt , daer de genoode Gasten zijn , zoo moogt gy nooyt eerst gaen zitten , nog de beste plaetse nemen ; als voren gezeyt is.

Aen Tafel gaende , moet gy uwen hoed afleggen ivers op eenen stoel , en zitten ongedekt ,

't en zy de andere gedekt zitten , en plaets nemende , moet gy dicht by de Tafel zitten ; niet als de boeren , dat het eten , dat sy laeten vallen , tuffchen hunne beenen valt.

Als nu de Benedictie gezyt is , die men altijd aen de Geestelijke d'eer geeft , oft aen den Meester van de Tafel , zoo is't dat den Tractant de vrienden ende genoode verwelkomt , waer naer de manier is , dat den Meester oft imand u voordient : zoo dit niet geschied , moet gy letten nooyt eerst in de schotel te gaen.

Gy moet wel letten , dat gy van het brood niet en byt , als de boeren doen ; maer gy moet het leggen aen uwe slinke zeyde , ende met uwe slinke hand daer af-breken.

Uw mes , lepel ende fourchet , moeten liggen aen uwe rechte hand , maer gy moet letten , dat als gy uwen lepel hebt gebruykt , ende dat hy vet is , gy diën nooyt moëgt leggen op het schoon tafel-laken : maer nues op uwe tailloor : is uw mes vet , vaegt het af aen wat brood , nooyt aen de servet.

Let ook wel , dat gy nooyt moëgt voordienen , oft in de schotel komen met uwen lepel , die gy in uwen mond hebt gehad : maer moet eenen schoonen lepel vraegen.

Als men u voordient op een tailloor , dan moet gy die aen-nemen , ende geven eene van uwe schoone taillooren , met eene kleyne reverentie oft booginge van het lichaem , wederom.

Als gy nu eet , zoo en moëgt gy nooyt gulzig eten , nög uwen mond op-kroppen met spijsze dat uwe kaeken gespannen staen ; nooyt moëgt gy drinken , oft spreken , voor aeler uwen mond ledig is ; ende eer gy drinkt , moet gy uwen mond af-droegen met uwe servet ,

ende aen inand toe-brengen , zeggende : Mijn Heer, oft Mevrouw , uwe gezondheid ; oft ik heb d'eer van u te saluëren. By de Groote is't de manier, als men de gezondheid wilt drinken, dat men inand noemt van de naelt-by-zittende Persoonen.

Bemerkt, dat men den Traçant moet laeten de gezondheden in-stellen ; oft als men wilt eene gezondheid in-stellen , dan moet men zeggen aen den Traçant, Mijn Heer, is't met uw wel-nemen , dat men de gezondheid drinke van Mevrouw uwe Beminde, oft van diën , oft die : men zegt ook de welvaerentheyd van diën , oft die : gy moet ook wel letten van uw glas nooyt seffens uyt-te-drinken , dat staet te gulzig , 't en zy de Compagnie te saemen eene gezondheid drinkt.

Als u iet besonders aen't Tafel gepresenteërt word, moet gy dit met eerbiedigheyd ontzeggen : maer als men u praemt , neemt het met beleëftheyd : zeggende : Myn Heer , ik ben u dankbaer.

Gy moet ook wel letten , aen de Tafel , oft elders zittende , dat gy nooyt inand sterlings bezieet : nog als inand zingt , al zingen sy kwalijk , dat gy daer nooyt mede lacht , nog thoont , dat gy beter kont.

Men mag wel lagchen als inand iet knoddig , oft geeltig vertelt , maer niet schreeuwende , oft schetterende.

V. Hoe moet men zig gedraegen in den Tempel Gods ?

A. Gaende nae de Kerke , moet men wel-gemanierd ende stil over de straete gaen.

Komende in de Kerke , moet men zich besproeden met wy-water. Zoo ook als men daer daer uyt gaet.

Daer naer zal men zoeken eene stille plaetse, daer men den Priester, die den Dienst celebreert, kan hooren ende zien, om hier doer te beter de verstrooytheden te voer-komen.

Neder-gezeten zijnde, mag men nooyt omzien, gaepen, nog klappen, nog iet doen, waer doer men een ander, oft zich zelven, zoude kunnen verstrooyen: maer met aendachtigheyd ende devotie sijne intentie verwoegen met die van den Priester, om alzo gezaementlyk, 'tzy het heylig Sacrificie der Misse, 'tzy andere Diensten, aen God op-te-offeren.

Is't dat men de Misse gaet hooren, moet men, neder-gezeten zynde, God bidden om gratie, om dit Sacrificie met aendachtigheyd ende devotie te kunnen op-offeren.

Den Priester de Misse beginne, moet gy uwe intentie verwoegen met de sijne; ende voorts wel in acht nemen de dry deelen van de Misse, de Offerande, de Consecratie, ende de Nuttinge, overpeyzende het bitter Lyden Christi, waer van het heylig Sacrificie der Misse de waerachtige verbeelding is.

De Misse geeyndigt zynde, bedankt God voer de gratie, die hy u gedaen heeft, van u van dit Sacrificie deelachtig te laeten zyn.

V. Zyn'er noch andere regels van de wel-gemantertheyd?

A. Daer Zyn'er noch verscheyde andere, die gy doer het gebryk, oplettentheyd, ende geuegentheyd tot de zelve, zult kunnen leeren: doch, zal u noch eenige noodzaekelykheden zeggen.

Als gy voer-by eene Kerke, Crucifix, oft Beeld van Maria, gaet, laet nooyt naer uwen hoed af-te-doen, ende eenig klyn gebedeken te zeggen: als, *Jesus, ik groete u. Jesus, vergeeft my mijne zonden. H. Maria, bid voer ons. Wedst*

gegroot, *Maria*. Oft diergelyke.

Zoo gy eenen armen mensch tegen-komt, oft voór-by gaet, die u een aelmoes vraegt, doet uwen hoed af; en zoo gy niet te geven hebt, zegt beleefdelyk: *God helpe u*.

Zoo gy imand ontmoet op eenen weg alwaer den doór-gang eng is, ende niet wel te saemen kont passeren, zoo stelt u altyd den eersten aen d'eene zeyde, presenterende den eersten doór-gang aen een ander. Zoo't gevalt, dat een ander van gelyken voór u doet, zoo tracht u te verontschuldigen.

Nooyt moógt gy imands goed mispryzen.

Nooyt moógt gy stoeffen op uw goed, rykdommen, oft konst.

Als gy imand aenspreékt, ende uwen hoed af-genomen hebbende, moógt gy dién nooyt den eersten wederom opzetten: maer wachten tot dat uwen vriend, oft die gy aenspreékt, den sijnen op-gezet heeft; ende is't zaeke, dat den persoon, die gy aenspreékt, van eene conditie bovende uwe is, zoo moógt gy uwen hoed niet op-zetten voór hy u dit gezegt heeft; in dit geval zult gy noch antwoóden: *ik vraege excusie, Myn Heer, oft excuséert my, Mijn Heer*; ende wachten tot dat hy u noch eens zegt.

Doór deze ende diergelyke beleeftheden, die u niet en kosten, zult gy van een ider geprezen, geëert, ende bemint worden: want de beleeftheyd vind over-al plaetze, zelfs by de alderbarbaerste menschen.

GOED-KEURINGE.

Dit Boeksken beschrijvende op eene goede maniere, *de Fondamenten ofte Grond-regels om in korten tyd de Neder-duytsche Spel-konst in d'uyterste volmaektheyd te leeren*, zal tot profijt der Neder-landers mogen gedrukt worden: gemerkt het met regels leert, hoe alles moet gespelt ende geschreven worden, zonder de welke men geene taelen wel kan leeren, ende meer andere dingen bevat, zeer dienstig voór de Jongheyd: het was te wenschen dat alle School-meesters ende Meesterissen het selve in hunne Schole gebruykte, dan zoude men zoo vele grove ende belagchelyke misflaegen in'tspellen, self van publieke schriften, niet meer zien.

J. B. FIGHES. T.
& J. U. L. Lib. Censf.

Vidi 24. Meert 1756.

J. F. FÆSTRAETS
Can. en Scholaster van
Antwerpen.

EXTRACT UYT DE PRIVILEGIE.

MARIA THERESIA by de Gratie Gods Roomſch Keyzerinne, Koninginne van Hongariën, van Bohemen, &c. &c. heeft toegelaeten aen *Hubertus Bincken*, Boek-drukker ende Boek-verkooper binnen de Stad Antwerpen, alleen ende ter exclusie van alle andere Boek-drukkers, ende Boek-verkoopers, te mogen drukken het Boeksken genaemt ende geïntituleert : *Fondamenten ofte Grund-regels om in korten tyd de Neder-duytsche Spel-konst in d'uyterste volmaektheyd te leeren*; verbiedende aen alle andere Boek-drukkers ende Boek-verkoopers, het zelve in negen toekomstende jaeren na-te-drukken, oft elders gedrukt, in deze landen te brengen, oft te verkoopen, op pene van confiscatie van de zelve, ende daer-en-boven t'incurreren d'amende van dertig guldens voer ider exemplair, by elken van de gene te verbeuren, die het contrarie zal doen: als voorder is blykende in d'opene Brieven daer van zynde. Gegeven tot Brusſel by de Keyzerinne ende Koninginne in haeren Raede. Den 26. July 1756.

Onderteekest

F. J. MOSTINCK.

Handwritten text, possibly a signature or name, oriented vertically.

Handwritten text, possibly a signature or name, oriented vertically.

